

Pieņemts
Fiskālās disciplīnas
padomes sēdē Nr.2(48)
2021.gada 06.aprīlī
Protokols Nr.1-04/105, §1.1

FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS UZRAUDZĪBAS STARPZIŅOJUMS

PAR LATVIJAS STABILITĀTES PROGRAMMU
2021.-2024. GADAM

Rīga, 2021

Saturs

Saīsinājumi	3
Kopsavilkums	4
1. Fiskālās politikas attīstība	8
1.1. Vispārējās valdības bilances aktuālie rezultāti	8
1.2. 2021.gada perspektīva	10
2. Ekonomikas stabilizācijas pasākumu fiskālā ietekme un fiskālie riski	15
3. Fiskālo skaitlisko nosacījumu novērtējums.....	20
3.1 Korekcijas mehānisms	20
3.2. Bilances mērķu un maksimāli pieļaujamo izdevumu noteikšana	20
3.3. Valsts parāda nosacījums	22
4 Makroekonomiskās vides novērtējums.....	24
4.1 FM prognozēto Makroekonomikas rādītāju izmaiņas pēc CSP nacionālo kontu revīzijas.....	24
4.2 Latvijas makroekonomikas vides aktuālais pārskats	25
4.3 Latvijas ekonomikas cikliskā attīstība	39
PIELIKUMS 1	41
PIELIKUMS 2	45

Saīsinājumi

AS	Akciju sabiedrība
ANM	Atvaseļošanās un noturības mehānisms
BPP	Budžeta plāna projekts
LBFV	Likums par budžetu un finanšu vadību
Covid-19 krīzes likums	Likums Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību
EK	Eiropas Komisija
EKS	Eiropas kontu sistēma
ES	Eiropas Savienība
ESAO	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
FDL	Fiskālās disciplīnas likums
FM	Finanšu ministrija
FNR	Fiskālā nodrošinājuma rezerve
FRD	Fiskālo risku deklarācija
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP	Iekšzemes kopprodukts
LB	Latvijas Banka
-	Nav datu / nav attiecināms
Padome	Fiskālās disciplīnas padome
PVN	Pievienotās vērtības nodoklis
SIP	Stabilitātes un izaugsmes pakts
SP	Latvijas stabilitātes programma
SP 2020/23	Latvijas stabilitātes programma 2020.-2023.gadam
SPBS	Stabilitātes programmas bāzes scenārijs
SPCoV	Stabilitātes programmas Covid-19 scenārijs
VID	Valsts ieņēmumu dienests
Uzraudzības ziņojums	Fiskālās disciplīnas uzraudzības ziņojums
VTBI	Vidēja termiņa budžeta ietvars
VTBIL	Vidēja termiņa budžeta ietvara likums
VTM	Vidēja termiņa mērķis
VV	Vispārējā valdība
VVBB	Vispārējās valdības budžeta bilance

Kopsavilkums

- Fiskālās disciplīnas Padome vērtē Stabilitātes programmu 2021./2024. gadiem augstas nenoteiktības laikā, kad ekonomikas attīstība un fiskālā politika ir atkarīga no Covid-19 saslimstības apkarošanas rezultātiem. Stabilitātes programmas fiskālie rādītāji izriet no š.g. 15. februārī Padomes apstiprinātās FM makroekonomiskās prognozes. Tomēr prognoze īstenosies tikai tad, ja tiks atgūta pilna ekonomiskā funkcionalitāte jau š.g. otrajā pusē, kas savukārt ir atkarīga no iedzīvotāju vakcinācijas tempa.
- 2021.gada 31.martā tika publicēta jaunākā Latvijas Bankas makroekonomiskā prognoze¹. Atbilstoši LB prognozei, 2021. gadā IKP izaugsme varētu palielināties līdz 3,3% (2020. gada decembra prognoze – 2,8%) un 2022.gadā – līdz 6,5%. Tomēr, tiek uzsvērts lielā nenoteiktība sakarā ar vakcinācijas tempu ieviešanu un masu imunitātes sasniegšanu 2021. gada otrajā pusē. Pastāvošā nenoteiktība un ierobežojumi ietekmē investīciju lēmumu pieņemšanu, māsaimniecību patēriņu un pakalpojumu sniegšanu. Gada pirmajā pusē, mazinoties ierobežojumiem, būs atkal novērojams atliktā patēriņa efekts, kad māsaimniecības aktīvi izlietos uzkrātos finanšu līdzekļus.
- Salīdzinot ar Finanšu ministrijas prognozēm, kuras Padome apstiprināja š.g. 15. Februārī, Latvijas bankas IKP prognoze ir augstāka attiecīgi par 0,3% punktiem 2021.gadā un 2% punktiem 2022.gadā. Arī inflācijas prognoze Latvijas bankai, salīdzinot ar Finanšu ministriju, ir nedaudz augstāka.
- FM un LB prognozē ekonomisko izaugsmi gan 2021.gadā, gan 2022. gadā. Ekonomikas izaugsmes fāzē budžeta izdevumi 2022.gadā jāplāno tā, lai no vienas puses stimulētu uz investīcijām balstīto ekonomisko izaugsmi, bet no otras – lai pakāpeniski sāktu atgriešanos sabalansēta budžeta virzienā. *Valdībai nepieciešams izstrādāt skaidru stratēģiju - kā notiks atgriešanās pie ilgtspējīgas fiskālās politikas.*
- Padome norāda uz makroekonomiskās prognozes īstenošanas riskiem sakarā ar lēniem vakcinācijas tempiem. 3.aprīlī Latvijā vismaz vienreiz ir vakcinēti tikai 6,4% iedzīvotāju. Salīdzinājumam, Igaunijā tika vakcinēti 16,8% un Lietuvā 13,8% iedzīvotāju. *Augstas nenoteiktības apstākļos ir nepieciešama regulāra makroekonomiskās un fiskālās prognozes precizēšana atbilstoši aktuālai situācijai.* Padome atzīnīgi vērtē starptautiskai praksei atbilstošo FM darbu pie prognožu aktualizēšanas.
- Covid-19 izraisītās ekonomikas krīzes ietvaros, tika aktivizēta ES Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula, kas ļāva palielināt vispārējās valdības budžeta deficītu 2020. un 2021. gados. Līdz ar to, tika aktivizēts arī FDL 12. panta noteiktais atkāpes nosacījums, kas atļauj neievērot 0,5% strukturālo deficīta mērķi abos gados. EK paredz, ka fiskālie nosacījumi nebūs spēkā vismaz līdz 2023.gadam, tomēr gala lēmums vēl nav pieņemts.
- FDL fiskālās politikas noteikumi formāli ir attiecināmi uz budžeta gadskārtējā un vidēja termiņa budžeta sagatavošanas procesu. Stabilitātes programmā nav nepieciešams pieņemt tiesiski saistošus lēmumus par fiskālās politikas nosacījumiem attiecībā uz turpmākajiem gadiem. Tomēr, līdz darba uzsākšanai

¹ [Monetārā politika - Prognozes \(bank.lv\)](https://www.bank.lv/monetar-politika-prognozes)

pie gadskārtējā un vidēja termiņa budžeta, ir nepieciešama skaidra un saskaņota nacionālā un ES pieeja fiskālo normu piemērošanā.

- Padome atzinīgi vērtē valsts 2020. gada fiskālo politiku, kas tika veidota sarežģītos un augstas nenoteiktības apstākļos. 2020. gadā IKP samazinājās par 3,6% - daudz labāks rezultāts nekā FM prognozēja aizvadītā gada jūnijā (7%). IKP relatīvi zemā samazināšanās pozitīvi ietekmēja fiskālos rādītājus. Budžeta deficīts sasniedza 5,4% no IKP augustā prognozētā 7,6% vietā; vispārējās valdības parāds 2020.gada beigās, pēc provizorisks novērtējuma, sasniedza 43,5% no IKP prognozētā 47,3% vietā. Kopumā, ņemot vērā Covid-19 krīzes nopietnību, makroekonomiskie rādītāji 2020.gadā liecina par to, ka valdības realizētais ekonomikas stabilizācijas mērķis, no makroekonomikas viedokļa, tika sasniegts.
- Valdības fiskālā atbilde uz Covid-19 krīzi ir bijusi adekvāta pirmā viļņa gadījumā, bet nedaudz nokavēta, pārmērīga un ne tik labi mērķēta otrā viļņa gadījumā². Prognozēts, ka 2021. gadā ka VV parāds sasniegs 49% no IKP, bet 2022.gadā - 50% no IKP, savukārt 2023. gadā ir prognozēta parāda samazināšana (49% no IKP), kas simbolizē pakāpenisko atgriešanos pie ilgtspējīgas fiskālās politikas.
- Valsts atbalsta pasākumu fiskālā ietekme uz 2020.gada VVBB ir 1,1 miljardi eiro, jeb 3,7% procenti no IKP. Prognozētā atbalsta pasākumu ietekme uz 2021. gada VVBB pašlaik ir 1,8 miljardi eiro, jeb 6,2% no IKP. Padome uzskata, ka atbalsts jau šobrīd ir sasniedzis nepieciešamo apjomu, un jaunu atbalsta pasākumu izveide nav nepieciešama. Fiskālais stimulē lielā mērā tika veikts, izmantojot budžeta programmu "Līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem". Kopumā valsts atbalsts, balstoties pašreizējās fiskālās prognozēs jau 2021.gadā var novest pie VV bilances -9,3% (2,85 mljrd. eiro), VTBL2021/23 plānoto 3,9% vietā. Padome norāda, ka vienlaikus ar lielo budžeta deficītu 2021. gadam prognozēta relatīvi zema IKP izaugsme, tikai 3% apmērā. Fiskālā stimula efekts, kas sekmēs straujāko izaugsmi, paredzams sākot ar 2022.gadu.
- Jāatzīmē, ka krīzei ir plaša spektra ietekme uz dažādiem ekonomikas sektoriem, piemēram, būvniecības nozare ir pat piedzīvojusi izaugsmi 2020.gadā. Līdz ar to valdības akceptētais vairāk kā 200 miljonu eiro apjomīgais papildus valsts pasūtījums būvniecības nozarei³ neizskatās ekonomiski pamatots. Nedrīkst pieļaut, ka atbalsta pasākumi aizvien vairāk izskatās politiski, nevis ekonomiski pamatoti. Ir jābūt gataviem jauniem atbalsta pasākumiem gada otrajā pusē, ja Covid-19 trešais vilnis būs nozīmīgs.
- Pozitīvs un nozīmīgs fakts ir, ka atbalsta pasākumiem, kas tika izveidoti 2020. un 2021.gadā nevajadzētu būt ievērojamai ietekmei uz nākamo gadu budžeta bilancēm, jo atbalsta pasākumi ir īstermiņa un neietekmē budžeta bāzi.
- Latvijā joprojām ir viens no zemākajiem parāda līmeņiem ES. Stabila fiskālā politika krīzes situācijā ļāva Valsts kasei aizņemties starptautiskajos finanšu tirgos ar izdevīgiem nosacījumiem. Kredītreitingu aģentūras "Fitch" un "S&P Global ratings" saglabāja Latvijas valsts kredītreitingus salīdzinoši augstajos līmeņos, neskatoties uz fiskāli izaicinošajiem apstākļiem.

² FDP monitorings Nr. 12 pieejams: https://fdp.gov.lv/files/uploaded/MZ12_Web.pdf, skatīts 07/04/2021

³ Informatīvais ziņojums pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40499551&mode=mk&date=2021-03-18>, skatīts 28/03/2021

- Lai gan saskaņā ar prognozēm, ne 2021. gadā, ne arī vidējā termiņā Fiskālās disciplīnas likumā noteiktais parāda nosacījums (60% no IKP) netiks pārsniegts, Padome vēlas norādīt uz inflācijas risku, kas var apdraudēt parāda samazināšanas plānus. Lai gan pašlaik aizņēmumu procentu likmes ir ļoti zemas, pastāv risks, ka strauja globālās ekonomikas atkopšanās, pēc Covid-19 recesijas, izraisīs inflācijas pieaugumu un ar lielu varbūtību stimulēs procenta likmju kāpumu, līdz ar to, parāda refinansēšanas izmaksas pieaugs.
- ES līmenī notiek diskusija par nepieciešamību izveidot jaunu fiskālo regulējumu, kas ietekmētu arī Latvijas fiskālo regulējumu. Tomēr, ja regulējums paliek iepriekšējais, pāreja no darbības bez fiskālajiem ierobežojumiem uz fiskālās disciplīnas režīmu, varētu būt izaicinoša – jau 2023.gadā veidojoties būtiskai negatīvai fiskālajai telpai. Makroekonomikas prognozes norāda, ka tuvākajos gados ir sagaidāma potenciālā un reālā IKP starpības (izlaižu starpības) tuvināšanās, tāpēc ilgstoša stimulēšanas politika nebūtu attaisnota. Turklāt, ja reālais IKP pārsniegs potenciālo (izlaižu starpībai sasniedzot pozitīvus rādītājus), būs nepieciešams realizēt budžeta korekcijas mehānismu saskaņā ar FDL 11. panta prasībām. Padome vērs uzmanību, ka FDL 11. panta prasības attiecībā uz korekcijas mehānisma piemērošanu ir stājušās spēkā, bet pašlaik netiek piemērotas, jo izlaidis starpība vēl ir negatīva⁴. Ņemot vērā gan korekcijas mehānisma stāšanos spēkā, gan to, ka jau pašreizējās stimulēšanas politikas sekas aktualizēsies 2023. gadā, kad nebūs spēkā fiskālās politikas atkāpes, bet fiskālā telpa būs negatīva (-298,3 miljoni, jeb -0,9% IKP), ir nepieciešams jau tagad paredzēt fiskālās izlīdzināšanas scenāriju un ņemt to vērā plānojot izdevumu pieaugumu turpmākiem gadiem.
- Padome atzinīgi vērtē nodokļu ieņēmumu veiksmīgo iekasēšanas tendenci. 2020. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi samazinājās tikai par 0,76%, sasniedzot 11,3 miljardus eiro. Galvenais kopbudžeta ienākumu avots – nodokļu ieņēmumi 2020. gadā samazinājās par 0,56%, un nodokļu iekasēšanas plāns tika izpildīts 93,9% apmērā. 2020. gada konsolidētā kopbudžeta izdevumi pieauga par 8,2%, sasniedzot 12,7 miljardus eiro. Ņemot vērā Covid-19 krīzes dziļumu, konsolidētā budžeta ieņēmumu gada rezultātus var uzskatīt par labiem.
- Ieņēmumu, un it īpaši nodokļu ieņēmumu plānu izpildei, svarīgs priekšnosacījums ir ēnu ekonomikas ierobežošana. Ņemot vērā mācības, kuras gūtas Covid-19 krīzes vadīšanas laikā, valdībai ir īpaši jāpievēršas ēnu ekonomikas mazināšanai. Tā kā Covid-19 ierobežojumu periodā pastāv augsts risks, ka daļa uzņēmēju, it īpaši pakalpojumu sektorā, varētu izvēlēties realizēt savu darbību neoficiāli, ir nepieciešami speciāli pasākumi, kas gan reintegrēs ēnu ekonomikā pārgājušos uzņēmējus, gan stimulēs jau iepriekš ēnu ekonomikas riskam pakļautās nozares darboties legāli.
- Tuvākajos gados Latvijas un ES valstu ekonomikās ieplūdis liels finanšu līdzekļu apjoms gan no ES daudzgada budžeta, gan no Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) līdzekļiem. ANM laicīga un efektīva ieviešana ir viens no Latvijas ekonomikas atlabšanas nosacījumiem un tuvākajos gados tā ļaus veikt ievērojamas investīcijas ekonomikas produktivitātes kāpināšanā. Tas arī ir

⁴ [23.12.2020. Viedoklis par Fiskālās disciplīnas likuma 11. panta izpildi \(fdp.gov.lv\)](https://www.fdp.gov.lv/viedoklis-par-fiskalas-disciplinas-likuma-11-panta-izpildi)

pakļauts vairākiem riskiem - plāna ieviešana var aizkavēties Latvijas puses dēļ, bet arī ārēju iemeslu dēļ⁵, ja visas ES dalībvalstis laicīgi neratificē jauno ES instrumentu. Pastāv arī risks, ka ANM plāna pasākumi nerasniedz savus plānotos mērķus, vai arī tiek ieviesti neefektīvi.

- Valdībai jāturpina fiskālo risku monitorings un vieda risku vadība, īpaši, saistībā ar valsts atbalsta, inflācijas un finanšu sektora riskiem. Pastāv riski, ka ANM programmas ieviešana var aizkavēties, un, ka tās ekonomiskā un fiskālā ietekme var nerasniegt plānotos mērķus. Jāreķinās ar riskiem, kas izriet no politiski motivētās vēlmes palielināt izdevumus atbalsta pasākumiem, kam ir vāja saistība ar Covid-19, it sevišķi ņemot vērā 2022.gada plānotās Saeimas vēlēšanas.
- Padome aicina raudzīties uz jau realizētajiem un vēl plānotajiem izdevumiem no fiskālās ilgtspējas viedokļa, savukārt uz SIP izņēmuma klauzulas atvieglojumiem - kā uz zināmu elastību fiskālā politikā, kas nedrīkst pāraugt fiskālā visatļautībā.

⁵ <https://www.politico.eu/article/bernd-lucke-economist-germany-recovery-fund-europe-professor-nein/>

1. Fiskālās politikas attīstība

1.1. Vispārējās valdības bilances aktuālie rezultāti

1. **2020.gadā Valsts konsolidētajā kopbudžetā ir bijis 1148,9 miljonu eiro deficīts, kas ir par 1031,5 miljoniem eiro vairāk nekā 2019. gadā, un par 964,5 miljoniem eiro vairāk nekā prognozēts likumā "Par valsts budžetu 2020. gadam".** Tāds kritiens izskaidrojams ar zemākiem nodokļu ieņēmumiem budžetā Covid-19 krīzes dēļ, kuriem ir vislielākais īpatsvars no visiem ieņēmumiem. Un arī lielākiem budžeta izdevumiem Covid-19 krīzes dēļ. Pēc FM un FDP apkopotās informācijas, valsts izdevumi neparedzētajiem gadījumiem 2020. gadā bija 1,1 miljardi eiro, kas bija bilances pasliktināšanas galvenais iemesls. EKS korekcijas ievērojami uzlaboja bilanci, tomēr skaitļi vienalga palika dziļi negatīvi. Valsts pamatbudžetā bija 1242,0 milj. eiro deficīts, kas ir par 900 milj. eiro vairāk par plānoto deficītu. Lai arī speciālā budžeta proficīts sasniedza 114,9 milj. eiro, bija plānots, ka 2020. gadā tas būs lielāks - 234,5 milj. eiro. Vienīgie divi budžeti, kas pārpildīja plānu, bija valsts pašvaldību budžeti, kur deficīts sasniedza 39,4 milj. eiro (par 39,2 milj. eiro mazāks deficīts), un atvasināto publisko personu budžets, kur proficīts ir 17,3 milj. eiro (par 15,6 milj. eiro lielāks proficīts).

1.tabula

Budžeta bilances plāni un iznākumi 2019.g. -2020.g., milj. eiro.

Balace	2020		2019	
	plāns ⁶	iznākums	plāns ⁷	iznākums
Vispārējās valdības budžeta bilance	-111,3	-1569,9	-168,6	-174,2
EKS2010 ⁸ korekcijas	73,1	-421,0	103,1	-56,8
Valsts konsolidētais kopbudžets	-184,4	-1148,9	-271,7	-117,4
Valsts pamatbudžets	-342,0	-1242,0	-438,3	-485,2
Valsts speciālais budžets	234,5	114,9	223,8	300,0
Pašvaldību budžeti	-78,6	-39,4	-61,4	50,5
Atvasināto publisko personu b.	1,7	17,3	4,2	17,7

Avots: Finanšu Ministrija

2. **2020. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi samazinājās par 0,76%, sasniedzot 11,3 miljardus eiro.** Galvenais kopbudžeta ienākumu avots – nodokļu ieņēmumi 2020. gadā samazinājās par 0,56%, un nodokļu iekasēšanas plāns tika izpildīts 93,9% apmērā. ES struktūrfondu nauda gada laikā ir apgūta 1,3 miljardu eiro apmērā, kas ir par 36,6 miljoniem eiro jeb 2,8% mazāk nekā 2019. gadā. Kopumā, ņemot vērā Covid-19 izraisītās krīzes dziļumu, 2020. gadu tomēr var raksturot kā salīdzinoši veiksmīgu no konsolidētā kopbudžeta ienākumu aspekta.

⁶ Likuma "Par valsts budžetu 2020. gadam" paskaidrojumi. 2. nodaļa Fisālais apskats. Pieejams: <https://www.fm.gov.lv/lv/media/2105/download>, skatīts 01/04/2020

⁷ Likuma "Par valsts budžetu 2019. gadam" paskaidrojumi. 2. nodaļa Fiskālais apskats. Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/valsts_budzets/valsts_budzeta_izstrade/_budzets2019/, skatīts: 17/04/2020

⁸ Saskaņā ar SIP un FDL, fiskālais rezultāts tiek novērtēts balstoties uz Eiropas kontu sistēmas 2010 (EKS2010) metodoloģiju, kas balstās uz uzkrājumu metodi. Tikmēr tradicionāli Latvijā valsts budžets tiek apstiprināts un novērtēts balstoties uz naudas plūsmas metodi.

3. **Nodokļu ieņēmumi 2020.gadā nerasniedza plānotos līmeņus. Pēc VID datiem, tikai iedzīvotāju ienākuma nodoklis pārsniedza plānu 2020. gadā.** Lai arī citiem nodokļu veidiem rezultāts ir daudz sliktāks, un novirze no plāna, atkarībā no nodokļa veida, sasniedz no 4 līdz 20 procentiem, šie rādītāji ir labāki par tiem, kas bija prognozēti Covid-19 2. viļņa scenārijā.

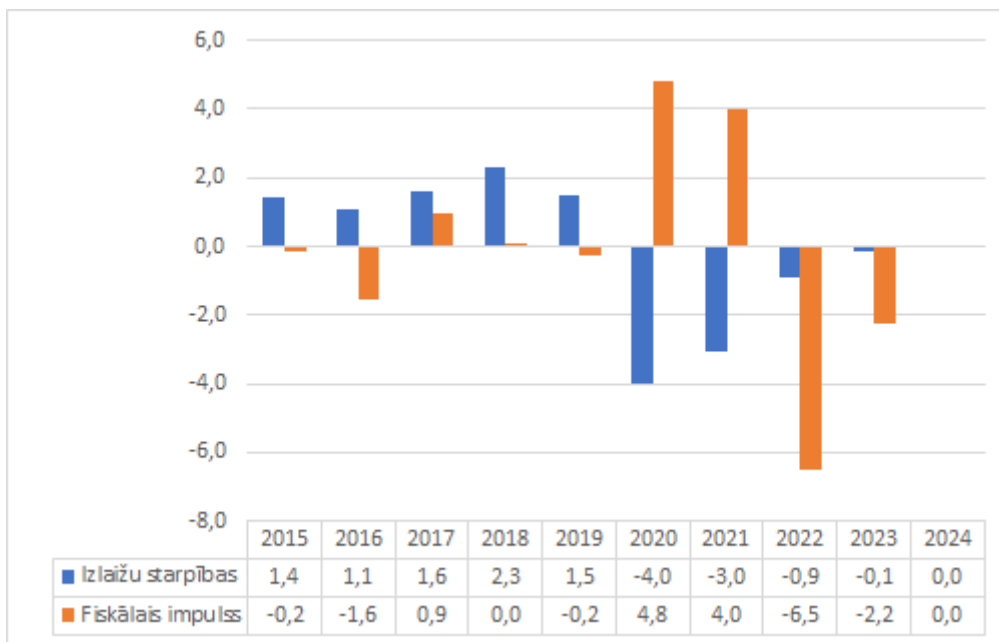
2.tabula

VID administrēto ieņēmumu plāns un tā izpilde 2020.gadā (tūkst. eiro)

ieņēmumi	2020 fakts	2020 plāns	izpilde (%)
UIN	207,5	261,0	79,5
PVN	2544,7	2885,0	88,2
Akcīzes nodoklis	1059,7	1203,4	88,1
IIN	1817,4	1758,3	103,4
Pārējie nodokļi	237,6	277,2	85,7
Nenodokļu ieņēmumi	495,0	475,5	104,1
VSAOI	3501,2	3643,1	96,1
Kopā	9863,0	10503,4	93,9

Avots: VID

4. **2020. gada konsolidētā kopbudžeta izdevumi pieauga par 8,2%, sasniedzot 12,7 miljardus eiro.** Procentuāli lielākais īpatsvars valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumos ir sociālajiem pabalstiem – ap 29%, kas 2020. gadā pieauga par 370 milj. eiro, jeb 11,4%. Otrais nozīmīgākais izdevumu postenis ir subsīdijas un dotācijas, kuru īpatsvars ir ap 22%, un, kas 2020. gadā pieauga par 444 milj. eiro, jeb 6,5%. Salīdzinoši liels īpatsvars ir arī atlīdzībai – arī ap 22%. 2020. gadā šis izdevumu veids pieauga par 100 milj. eiro, jeb 3,8% Procentu izdevumi, 2020. gada konsolidētā kopbudžeta izdevumos, ir samazinājušies par 0,1%.
5. **Budžeta likumā noteiktais vispārējās valdības strukturālās bilances mērķis 2020.gadā bija -0,46% no IKP. 2020. gadā tas netika sasniegts Covid-19 krīzes dēļ. Pēc pēdējā FM novērtējuma, strukturālais deficīts 2020. gadā ir sasniedzis 3,7%. Galvenais iemesls ir nodokļu ieņēmumu samazinājums un budžeta izdevumu palielinājums Covid-19 krīzes dēļ, kas pasliktināja VVBB līdz -5,4% prognozētā -0,4% vietā.** Piedevām, EK lēma, ka Covid-19 atbalsta pasākumi nav vienreizējie – līdz ar to tie pasliktina budžeta bilanci. Pēc FM pēdējiem aprēķiniem, atbalsta pasākumu ietekme uz VVBB 2020.gadā sasniedza 1,1 miljardu eiro, jeb 3,7% no IKP.
6. **Valdības fiskālā atbilde uz Covid-19 ekonomisko krīzi ir adekvāta pretcikliskā politika.** Zemāk grafikā redzams, ka sākot ar 2019. gadu tiek ievērots svarīgais pretcikliskās fiskālās politikas princips – valdībai ir fiskāli jāstimulē ekonomika, kad ekonomika darbojas zem sava potenciāla un otrādāk. Covid-19 izraisītās krīzes dēļ, 2020. gads bija ar negatīvu izlaižu starpību, tādi tiek prognozēti arī tuvākie. Šī iemesla dēļ, valdības fiskālais impulss ir bijis vislielākais 2020. gadā. 2021. gadā arī tiek prognozēts ievērojams fiskālais impulss, lai arī izlaižu starpība samazinās. Kā jau minēts iepriekš, arī 2022. gadā visticamāk nebūs fiskālo ierobežojumu, līdz ar to valdība varēs vēl nodrošināt fiskālo stimulu, lai mazinātu izlaižu starpības ietekmi uz ekonomisko izaugsmi.

Avots: Finanšu Ministrija un Padomes aprēķini

1.attēls: Izlaižu starpība un fiskālais impulss⁹ (% no IKP) periodā no 2015.g.-2024.g. t.sk. prognoze 2021.g-2024.g.

1.2. 2021.gada perspektīva

- 7. Covid-19 vīrusa un tā izraisītas ekonomikas krīzes ietvaros tika aktivizēta ES Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula, kas ļauj palielināt vispārējās valdības budžeta deficītu 2020. un 2021. gados.** Līdz ar to tika aktivizēts arī FDL 12. panta noteiktais atkāpes nosacījums, kas atļauj neievērot 0,5% strukturālo deficīta mērķi abos gados. EK ir publicējusi Fiskālās vadlīnijas¹⁰, kas dod priekšlikumus dalībvalstīm fiskālās stratēģijas jomā. Vadlīnijas paredz, ka fiskālie nosacījumi nebūs spēkā arī 2022.gadā un aicina dalībvalstis izmantot fiskālos instrumentus, lai aizsargātu ekonomiku un iedzīvotājus līdz pilnīgai ekonomikas stabilizācijai. Vadlīnijas norāda, ka ES valstu parāds tuvojas 100% robežai un 2022.gadā būs uzmanīgi jāsamazina atbalsta pasākumi, lai atgrieztos pie fiskālās ilgtspējas, vienlaicīgi, nesabremzējot ekonomisko atveseļošanu.
- 8. Covid-19 izraisītā ekonomiskā krīze turpinās negatīvi ietekmēt gan valsts ekonomiskos rādītājus, gan valsts fiskālo pozīciju arī 2021. gadā.** 2021.gada apstiprinātais budžets ir konservatīvs, ar sociālu ievirzi. Budžeta deficīts tika plānots tikai 1,18 miljardu eiro apmērā (3,9% no IKP), jo budžeta procesa laikā Covid-19 otrais vilnis vēl nebija sācies. Šobrīd, valsts atbalsta programmas ietekmes dēļ FM prognozē, ka VVBB deficīts 2021. gadā sasniegs 2,85 miljardus eiro, jeb 9,3% no IKP.

⁹ Fiskālais impulss tiek definēts kā VVBB pasliktināšanās salīdzinot ar iepriekšējo gadu (% no IKP), lai stimulētu ekonomiku.

Piemēram, skatīt SVF 2019.gada ziņojumu par Latvijas ekonomiku. Pieejams:

<https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2019/08/06/Republic-of-Latvia-2019-Article-IV-Consultation-Press-Release-and-Staff-Report-48565>. Skatīts: 17/09/2020

¹⁰ Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/1_en_act_part1_v9.pdf, skatīts 01/04/2021

Budžeta bilances plāni un prognozes 2021.gadam un iznākums 2020. gadam¹¹, milj. Euro.

Bilance	2021		2020
	plāns	prognoze	iznākums
Vispārējās valdības budžeta bilance	-1184,9	-2852,9	-1569,9
EKS2010 ¹² korekcijas	81,1	20,2	-421,0
Valsts konsolidētais kopbudžets	-1266,0	-2873,1	-1148,9
Valsts pamatbudžets	-1158,0	-2608,0	-1242,0
Valsts speciālais budžets	-21,6	-168,7	114,9
Pašvaldību budžeti	-74,8	-107,4	-39,4
Atvasināto publisko personu b.	-11,7	11,0	17,3

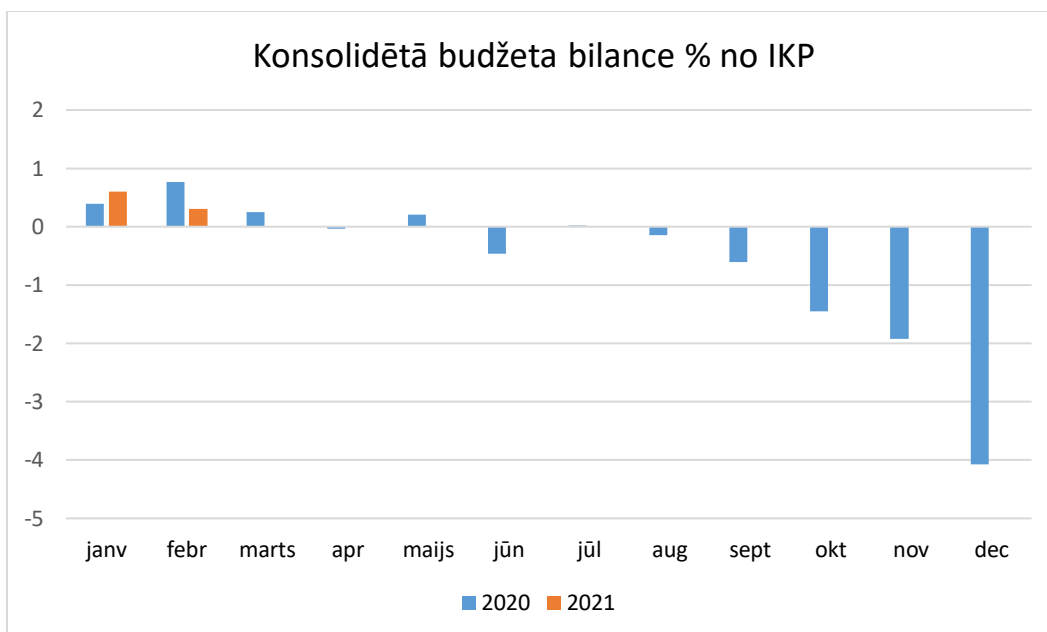
Avots: Finanšu Ministrija

9. Kā 2020. gadā, arī 2021.gadā valdība turpina Covid-19 atbalsta pasākumu pieņemšanu, kas tika mērķēti uz: (i) ekonomikas stimulēšanu, lai samazinātu krīzes izraisītā IKP krišanās apmēru un saglabātu potenciālo IKP kapacitāti, (ii) krīzes visvairāk skarto iedzīvotāju sociālo aizsardzību, (iii) veselības aizsardzības sistēmas kapacitātes stiprināšanu, (iv) likviditātes nodrošināšanu uzņēmumiem un finanšu sektoram. Atbalsta programmas analīze ir izvēsta ziņojuma 2. sadaļā. Šobrīd tiek novērtēts, ka **atbalsta pasākumu fiskālā ietekme uz 2020.gada VVBB ir 1,1 miljardi eiro, jeb 3,7% procenti no IKP. Prognozētā atbalsta pasākumu ietekme uz 2021. gada VVBB pašlaik ir 1,8 miljardi eiro, jeb 6,2% no IKP.**

10. Konsolidētā kopbudžeta uzkrātie izdevumi š.g. pirmajos 2. mēnešos ir pieauguši par 11,1% attiecībā pret attiecīgo periodu 2020.gadā. Konsolidētā kopbudžeta uzkrātie ieņēmumi š.g. pirmajos 2. mēnešos ir palielinājušies par 4,1% attiecībā pret attiecīgo periodu 2020. gadā. Vislielākais izdevumu pieaugums ir sociālajiem pabalstiem (26,9%), pārējiem izdevumiem (25,0%) un subsīdijām un dotācijām (13,7%). Pieaugumu var uzskatīt par samērīgu, ņemot vērā, ka 2020. gada Covid-19 krīze vēl nebija sākusies, un valdība vēl netērēja līdzekļus atbalsta pasākumiem. Ieņēmumu pieaugums notika ārvalstu finanšu palīdzības palielināšanas dēļ (35,9%), kā arī nodokļu ieņēmumu pieauguma dēļ (7,4%). Tomēr, ir jāatzīmē, ka nodokļu ieņēmumi, kuriem ir lielākais īpatsvars no visiem ieņēmumiem, samazinājās par 1,4%, bet šis rezultāts ir labāks par pirmajām prognozēm pēc Covid-19 sākšanas. Ņemot vērā, ka 2021. gadā ir sagaidāma ekonomikas uzlabošanās, arī nodokļu ieņēmumiem ir sagaidāms labāks rezultāts. Valsts konsolidētā kopbudžeta bilance pēc 2021.gada diviem mēnešiem uzrādīja 100,1 miljonu eiro proficitu, kas ir 0,3% no IKP. 2020. gadā pēc diviem mēnešiem proficīts bija 0,8% no IKP (skatīt attēlu 2 zemāk).

¹¹ FM Bilance_25032021 datne

¹² Saskaņā ar SIP un FDL, fiskālais rezultāts tiek novērtēts balstoties uz Eiropas kontu sistēmas 2010 (EKS2010) metodoloģiju, kas balstās uz uzkrājumu metodi. Tikmēr tradicionāli Latvijā valsts budžets tiek apstiprināts un novērtēts balstoties uz naudas plūsmas metodi.

Avots: Valsts Kase

2.attēls: Konsolidētā kopbudžeta balance, % no IKP uzkrātās vienībās mēneša beigās

- 11. 2022. gada Budžeta projekta nodokļu ieņēmumu prognozes izskatās reālistiskas.** 3. tabulā redzams, ka šogad plānotie nodokļu ieņēmumi ir par 3,7% lielāki nekā bija iekasēti 2020. gadā. Kritums tiek sagaidīts IIN ienākumos, kas bija vienīgais nodokļu veids, kura plāns tika pārpildīts 2020. gadā.

4.tabula

Nodokļu ieņēmumu dinamika, plāni un izpilde 2019.-2021. gadiem., %

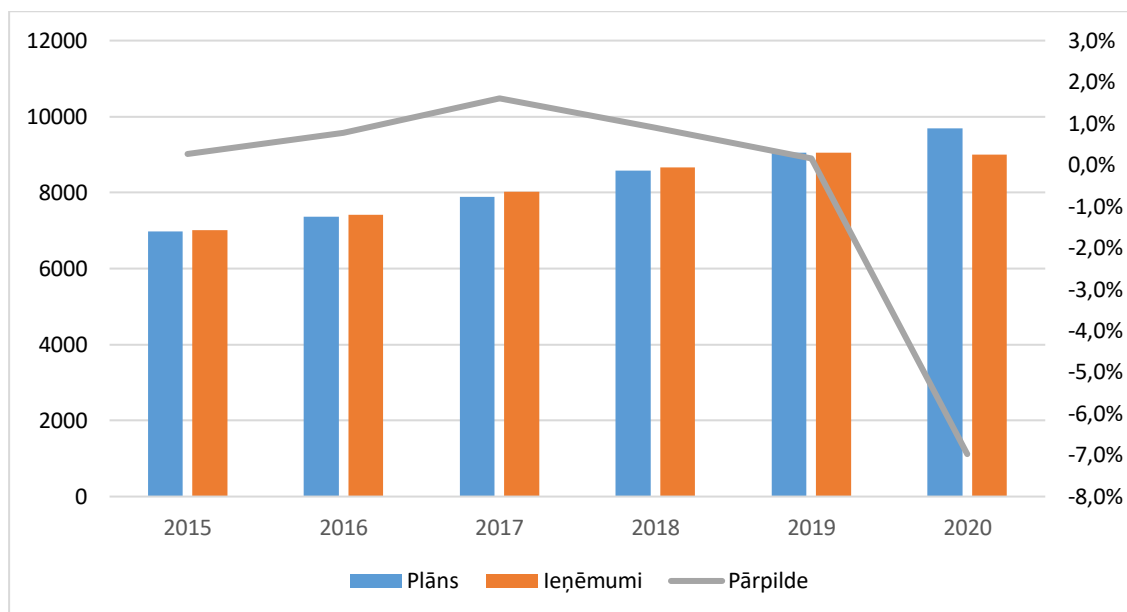
	2020 fakts/ 2019 fakts	2021 budžets/ 2020 fakts	2 m 2021 fakts /2 m 2020 fakts*	2022 budžets / 2021 budžets
Nodokļu ieņēmumi	-0,6%	3,7%	-1,4%	6,9%
UIN	363,3%	27,2%	-	16,9%
IIN	-5,7%	-2,3%	-	5,9%
Sociālās iemaksas	0,6%	0,9%	-	8,6%
Nekustāmā īpašuma n.	-1,9%	3,8%	-	1,5%
PVN	-3,9%	7,5%	-	7,0%
Akcīzes nodoklis	-0,4%	5,3%	-	4,1%
Citi netieši n.	-3,5%	16,8%	-	2,4%

Avots: Finanšu ministrija un Padomes aprēķini

*salīdzinājums pa nodokļu veidiem nav iespējams jo visi ieņēmumi vienotajā kontā nav sadalīti pa nodokļu veidiem

- 12. Kopumā ir jāatzīmē, ka FM nodokļu ieņēmumu prognozēšana pēdējos gadus ir bijusi konservatīva un reālie nodokļu ieņēmumi vienmēr ir bijuši lielāki par budžeta likumā plānotajiem, izņemot 2020.gadu.** Zemāk 3. attēlā redzams, ka nodokļu iekasēšanas plāns vienmēr ir pārpildīts, pat gados ar zemāku ekonomikas izaugsmi nekā plānots. Covid-19 krīzes un tālākās ekonomikas neparedzamības dēļ, 2020. gads bija vienīgais, kad FM plāns netika izpildīts – iekasētais nodokļu daudzums bija par 7,0% mazāks par plānoto. Tomēr, tekošie ekonomikas plāni nākamajiem gadiem jau ietver informāciju par Covid-19 un to ietekmi uz

ekonomiku, tāpēc var cerēt, ka nākošo gadu plāni būs precizāki, kā arī bija pirms krīzes.

Avots: Finanšu ministrija un Padomes aprēķini

3.attēls: Kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns, izpilde un pārpile no 2015.g.-2020.g. (milj. eiro un pārpile %)

13. No 2021. gada 1. janvāra VID pārgāja uz vienoto nodokļa konta sistēmu, lai atvieglotu nodokļu samaksas procedūru uzņēmējiem un iedzīvotājiem, tomēr pilna statistika pa nodokļu veidiem vairs nav pieejama. Tā kā pašlaik nav iespējams sadalīt visus iekasētos nodokļu ieņēmumus pa veidiem, FDP nevar izanalizēt katra nodokļa ieņēmumus pa veidiem. Pašlaik pilna informācija par nodokļiem var būt izanalizēta tikai konsolidētajā kopbudžetā. FDP sagaida, ka VID uzlabos savu nodokļu publicēšanas statistiku iepriekšējā līmenī.

14. Ieņēmumu un it īpaši nodokļu ieņēmumu plānu izpildei svarīgs priekšnosacījums ir ēnu ekonomikas ierobežošana. Ņemot vērā mācības, kuras gūtas Covid-19 krīzes vadīšanas laikā, valdībai ir īpaši jāpievēršas ēnu ekonomikas mazināšanai. Tā kā Covid-19 ierobežojumu periodā pastāv augsts risks, ka daļa uzņēmēju, it īpaši pakalpojumu sektorā, varētu izvēlēties realizēt savu darbību neoficiāli, ir nepieciešami speciāli pasākumi, kas gan reintegrēs ēnu ekonomikā pārgājušos uzņēmējus, gan stimulēs jau iepriekš ēnu ekonomikas riskam pakļautās nozares darboties legāli.

15. Nākošie gadi būs sarežģīti no valsts fiskālā aspekta – neskaidrība ar Covid-19 vīrusa izplatību, neskaidrība ārējā ekonomiskajā un politiskajā vidē, palielināts valsts parāds, nepieciešamība atgriezties pie ilgtspējīgas fiskālās politikas. Lai arī Latvija Covid-19 izraisīto ekonomisko krīzi pārvar salīdzinoši labi, esam maza un atvērta ekonomika, kuru vienmēr ietekmēs ārējie faktori. Joprojām nav skaidrs, kad vakcinēšanas plāns tiks izpildīts, līdz ar to nav zināms pašreizējās krīzes dziļums un ilgums. Lai arī daļa ekonomikas Latvijā un pasaulē funkcionē ierastā režīmā, ir nozares, kuru attīstību Covid-19 ir nobremzējis. Ekspansīvā fiskālā

politika ir ievērojami palielinājusi valstu parādus un veicinājusi pārmērīgas valsts iejaukšanās praksi ekonomikas procesos, kas strauji palielināja naudas piedāvājumu pasaulē. Lai arī ir runas par to, ka lielākās valstis nepieļaus inflācijai palielināties, tagad var novērot, ka ASV valdības 10-gadu obligāciju ienesīguma procentu likme, kopš 2021. gada sākuma, tikai pieaug. Fiskālā un monetārā politika nav pilnvērtīgs aizvietotājs strukturālām reformām ilgtermiņā.

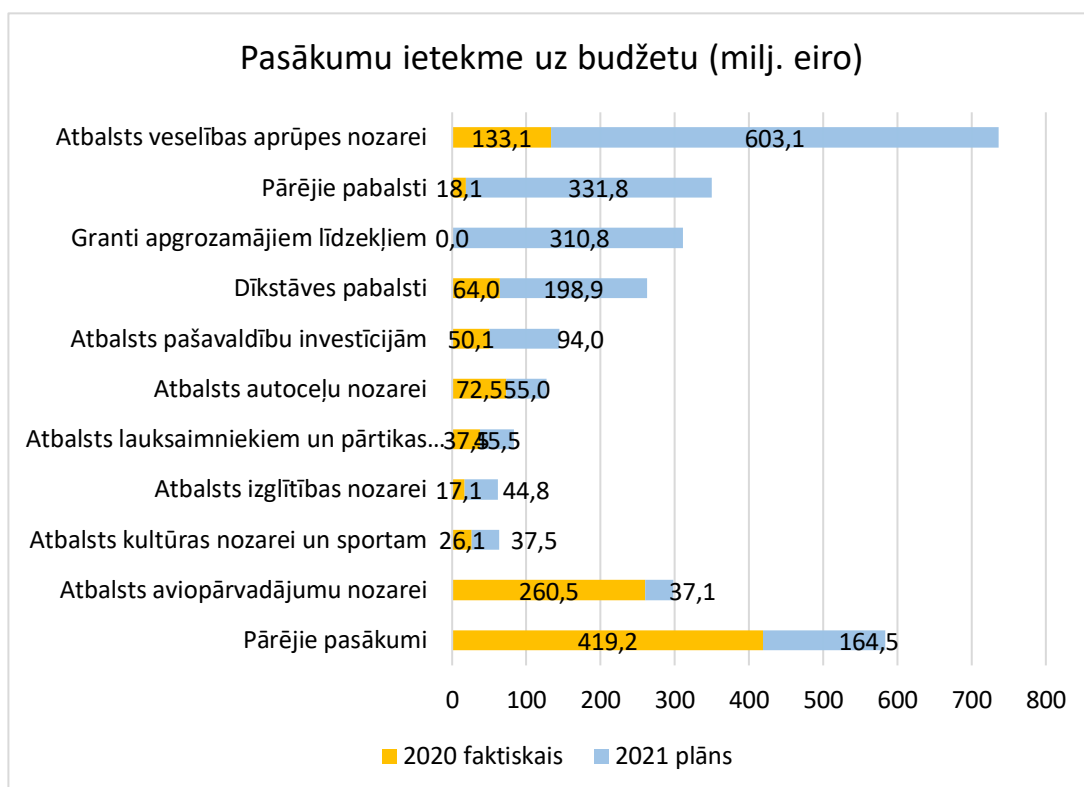
- 16. Covid-19 krīzes un ārējās vides lielās nenoteiktības apstākļos tuvākie gadi var būt sarežģīti Latvijas ekonomikai. Šādos apstākļos valdībai ir jābūt spējīgai ātri reaģēt un stabilizēt ekonomiku.** Kopumā, valdībai līdz šim ir veiksmīgi izdevies cīnīties ar Covid-19 izraisītās krīzes sekām. Tomēr krīze vēl nav pilnībā pārvarēta un ir iespējami papildus sarežģījumi, kas prasīs valdības aktīvu reaģēšanu. Kā tuvākā prioritāte ir uzskatāma Eiropas Atveseļošanās un noturības mehānisma ātra un efektīva izmantošana tuvākajos divos gados, lai stiprinātu Latvijas ekonomikas potenciālu saskaņā ar ES izvirzītajām prioritātēm¹³: (i) veicināt ES ekonomisko, sociālo, un teritoriālo kohēziju, (ii) stiprināt ekonomisko un sociālo noturību, (iii) mīkstināt krīzes sociālo un ekonomisko ietekmi, (iv) atbalstīt zaļās un digitālās transformācijas.

¹³ EK darba dokuments Norādījumi dalībvalstīm par Atjaunošanās un Noturības plāniem. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/3_en_document_travail_service_part1_v3_en_0.pdf, skatīts: 29/09/2020

2. Ekonomikas stabilizācijas pasākumu fiskālā ietekme un fiskālie riski

- 17. Latvijas valdība turpina operatīvi reaģēt uz Covid-19 krīzi un pilnveidot ekonomikas stabilizācijas un iedzīvotāju atbalsta mehānismus. Pēc FM pašreizējā novērtējuma un FDP apkopotās informācijas, atbalsta pasākumu ietekme uz VVBB 2021. gadā sasniedz 1,9 miljardu eiro, kas ir 6,2% no IKP. Šī ir plānotā pasākumu ietekme uz VVBB SP sagatavošanas brīdī, iespējams atbalsta pasākumu ietekme uz VVBB var palielināties, ja jauno Covid-19 saslimšanu skaits pieaugs un ekonomiskā situācija atkal pasliktināsies. 2020. gadā atbalsta pasākumi ietekmē VVBB 1,1 miljarda eiro apmērā, jeb 3,7% no IKP. Šobrīd tikai neliela daļa no 2021. gada plānotā atbalsta ir reāli izmaksāta – pēc FM novērtējuma marta beigās tikai 0,3 miljardi eiro ir faktiski izmaksāti. Pasākumi ir terminēti, uz krīzes laiku, un ir mērķēti uz likviditātes uzturēšanu, darba ņēmēju un ievainojamāko sabiedrības slāņu sociālo aizsardzību, uzņēmēju un nozaru atbalstu, un veselības aizsardzības un citu sektoru kapacitātes stiprināšanu.**
- 18. Apstiprinātie atbalsta pasākumi nepalielina budžeta bāzi, un tiem ir plānota salīdzinoši neliela ietekme uz 2022.gada VVBB.** Sākotnēji likuma "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" 28.pants paredzēja, ka visi atbalsta pasākumi ir uzskatāmi par vienreizējiem kam nav ietekmes uz budžeta strukturālo bilanci. Tomēr EK pieņēma lēmumu, ka izdevumi, kas saistīti ar krīzes pārvarēšanu nav vienreizēji un tiem ir ietekme uz strukturālo deficītu. Līdz ar to, likumā "Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums" vairs netika paredzēts likuma pants, kas noteiktu, ka pasākumi ar Covid-19 izplatību saistītās ārkārtējās situācijas ietekmes mazināšanai ir vienreizēji pasākumi. Tāpēc, strukturālais deficīts 2020. gadā sasniedza 4%, un tiek šobrīd tiek plānots, ka 2021. gadā tas būs vēl augstāks- 8,2%.
- 19. Kopumā Padome atbalsta valdības izveidoto atbalsta pasākumu programmu, lai arī otrā viļņa gadījumā programa varēja tikt iedarbināta agrāk un pasākumi varētu būt labāk mērķēti.** 2020. gadā ir skanējusi kritika par programmas salīdzinoši mazo apjomu¹⁴, kas varēja būt viens no iemesliem, kāpēc 2021. gadā atbalsta pasākumu apjoms ir ievērojami lielāks. Ir pazīmes, ka sabiedrības noguruma un spiediena rezultātā atbalsts 2021.gadā ir arī universālāks un vairāk politiski nevis ekonomiski motivēts. Pie atbalsta programmas pozitīvajiem aspektiem ir jāmin salīdzinoši lielais atbalsts veselības aprūpes nozarei.

¹⁴ Piemēram LB 29.09.2020 diskusija par jaunākajām Latvijas IKP un inflācijas prognozēm. Pieejams: <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/monetaras-politikas-istenosana/prognozes>, skatīts 01/10/2020.

Avots: FM dati un FDP aprēķini

4. attēls: Lielākie valsts atbalsta pasākumi pa kategorijām.

20. Padome uzskata, ka atbalsts jau šobrīd ir sasniedzis nepieciešamo apjomu, un jaunu atbalsta pasākumu izveide šobrīd nav nepieciešama. Jāatzīmē, ka krīzei ir plaša spektra ietekme uz dažādiem ekonomiskās sektoriem, piemēram būvniecības nozare ir pat piedzīvojusi izaugsmi 2020.gadā. Padomei ir bažas par stimula būvniecības nozarei¹⁵ lietderību, un par tā potenciālu izraisīt nozares pārkaršanu un inflācijas pieaugumu. Ir jābūt gataviem jauniem atbalsta pasākumiem gada otrajā pusē, ja Covid-19 trešais vilnis būs nozīmīgs.
21. Zemāk 5. tabulā ir apkopota atbalsta pasākumu statistika, grupējot pa pabalstu saņēmēju grupām. Skaitļi ir balstīti uz FM datiem par faktiski veiktām tranzakcijām, bet plānotais atbalsta apjoms sastāv no apkopotās informācijas par MK izskatītiem jautājumiem un to novērtējuma, tāpēc reālie skaitļi var mainīties. Salīdzinoši lielu atbalstu sastāda veselības aprūpes nozare, pabalsti iedzīvotājiem un granti apgrozamājiem līdzekļiem. Likumdošana nosaka, ka gandrīz visiem atbalsta pasākumiem ir ierobežots darbības laiks, un tiek plānots, ka pasākumiem būs vislielākais iespaids uz VVBB 2021. gadā.

¹⁵ Informatīvais ziņojums pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40499551&mode=mk&date=2021-03-18>, skatīts 28/03/2021

Atbalsta pasākumu ietekme uz VVBB 2020.-2021. gadiem., milj. eiro

Pasākuma veids	2020 faktiskais atbalsts	2021 plānotais atbalsts	2021 faktiskais atbalsts
Atbalsts iedzīvotājiem un darbaspēkam	131,7	575,9	87,0
Dīkstāves (arī palīdzības) pabalsts	64,0	198,9	57,4
Dažāda veida pabalsti - bezdarbnieka, ģimenēm, bērniem u. tml.	18,1	331,8	18,2
Cilvēk kapitāls un demogrāfija, darbinieku pārkvalifikācija	0,0	15,2	0,0
Subsidētās darba vietas tūrisma nozarei un eksportētājiem, subsidētā nodarbinātība	49,6	29,9	11,4
Atbalsts uzņēmējiem	396,8	480,3	90,1
Atbalsts saistībā ar nodokļu maksājumu termiņiem	141,8	24,0	9,3
ALTUM aizdevumi apgrozāmiem līdzekļiem	50,0	10,0	0,0
ALTUM garantijas un ieguldījumi	50,0	10,0	0,0
Granti apgrozāmiem līdzekļiem	0,0	310,8	80,8
Atbalsts autoceļu nozarei	72,5	55,0	0,0
Atbalsts uzņēmumiem starptautiskajai konkurencei	45,0	25,0	0,0
Atbalsts lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozares uzņēmumiem	37,5	45,5	0,0
Atbalsts valsts un AS sektoram	569,7	866,8	58,6
Atbalsts aviopārvadājumu nozarei	260,5	37,1	0,0
Atbalsts sabiedriskā transporta jomai	75,4	0,0	0,0
Atbalsts veselības aprūpes nozarei	133,1	603,1	28,9
Atbalsts kultūras nozarei un sportam	26,1	37,5	0,0
Atbalsts pašvaldību investīcijām	50,1	94,0	10,0
Atbalsts izglītības nozarei	17,1	44,8	18,0
Pārējie, ieskaitot privātos un sabiedriskos medijus	7,4	50,2	1,7
Kopā	1098,3	1923,0	235,7
No IKP	3,72%	6,23%	0,76%

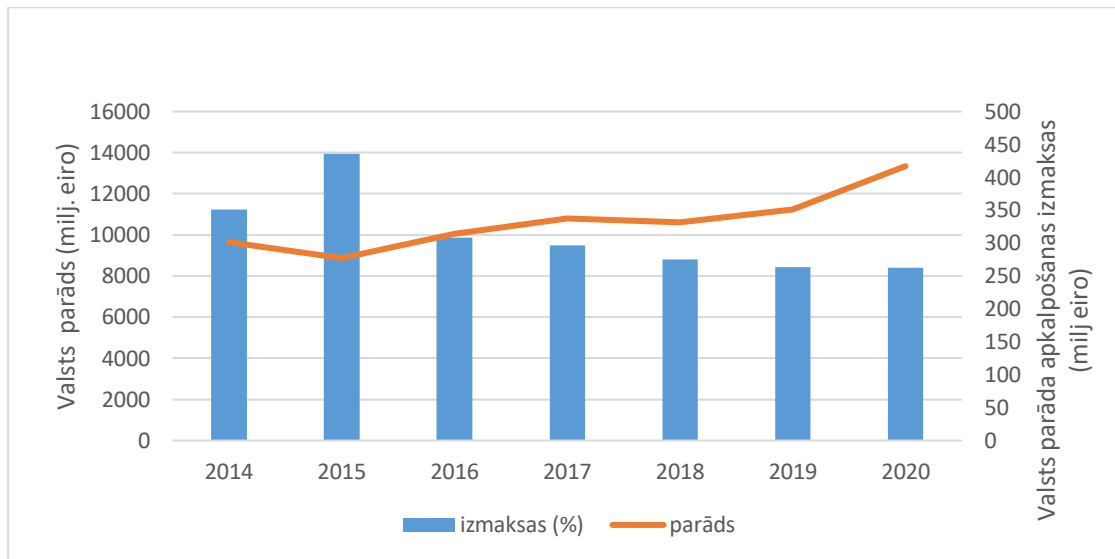
Avots: FM dati un Padomes aprēķini

22. Lielāko valsts atbalstu krīzes ietvaros 2021. gadā ir plānots piešķirt veselības aprūpes nozarei gandrīz 600 milj. eiro apmērā. Šie finanšu resursi ir vērsti uz nozares kapacitātes palielināšanu, jaunu ierīču iepirkumiem, infrastruktūras uzlabojumiem, kā arī medicīnas personāla atalgojuma palielināšanu. Padomes rīcībā nav informācijas, lai novērtētu visu projektu efektivitāti, kā arī to priekšrocības un riskus. Tomēr, ir skaidrs, ka Covid-19 krīzes laikā medicīnas nozare ir viena no vissvarīgākajām, kura ir jāatbalsta.
23. Lai nodrošinātu atbalsta pasākumu finansēšanu, Valsts kase ir veikusi aizņemšanos finanšu tirgos, kā arī nodrošinājusi aizņemšanās iespējas no starptautiskām finanšu institūcijām. Aizņēmumi veikti ar Latvijai izdevīgiem

nosacījumiem, kas vēlreiz liecina par finanšu tirgus ticību Latvijas valsts fiskālai politikai un monetārās politikas efektivitāti. Starptautiskās reitingu aģentūras “Fitch” un “S&P Global ratings” saglabāja Latvijas kredītreitingu salīdzinoši augstā līmenī.

- 24. Covid-19 krīzes izraisītā makroekonomiskā stabilitāte joprojām ir galvenais fiskālā riska avots.** Latvijā inficēšanās ar Covid-19 ir stabilizējusies, ar nelielu samazināšanās tendenci, tomēr lielā daļā ES valstu inficēšanās rādītāji pieaug. Visaptveroša vakcinācija ir galvenais pasākums, lai nodrošinātu inficēšanās samazināšanos un atgriešanos pie ierastās dzīves un ekonomikas funkcionēšanas. Vakcinācijas tempi Latvijā ir zemi un pastāv bažas, ka būs grūtības panākt kritiskās masas, kas nodrošinātu pūļa imunitāti, vakcināciju. Visaptverošai un ātrai vakcinācijai ir jābūt galvenajai valdības prioritātei – šobrīd tas ir noteicošais faktors, kas nosaka ekonomisko attīstību un fiskālo stabilitāti.
- 25. Atbalsta pasākumiem ir potenciāls lielākai ietekmei uz VVBB nekā šobrīd plānots.** Viens no iemesliem ir sabiedrības nogurums un spiediens uz politiķiem nodrošināt atbalstu vairāk nekā tas nepieciešams krīzes dēļ. Lielākais atbalsta apjoms ir piešķirts tieši pēdējos mēnešos un, visticamāk liela daļa no atbalsta reāli sasniegs adresātus jau pēc ārkārtas situācijas – kad pabalsts vairs nav tik nepieciešams. ES plānotā Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzula darbības termiņa pagarināšana 2022.gadā, savienojumā ar Saeimas vēlēšanām, var stimulēt budžeta izdevumu palielināšanu, kam ir vāja saikne ar Covid-19 izraisīto ietekmi. Valdības atbalsts uzņēmumiem ir sniegts arī netiešā veidā – garantiju, aizdevumu, nodokļu samaksas termiņa pagarināšanas u.c. formās. Gadījumā, ja šo atbalsta instrumentu saņēmējs tomēr bankrotē, valsts budžeta bilance pasliktinās. Līdz ar to eksistē fiskālais risks, kas izriet no netiešo atbalsta instrumentu saņēmēju dzīvotspējas. Pēc Altum datiem, no krīzes sākuma līdz 2021.gada 25.martam, finanšu institūcija ir sniegusi gandrīz 900 miljonus eiro lielu atbalstu uzņēmējiem dažādu instrumentu formā. Savukārt, VID varētu dot nodokļu nomaksas termiņu pagarinājumu līdz pat 400 miljonu eiro apmērā. Šo instrumentu pilnu ietekmi uz VVBB parādīs laiks.
- 26. Straujš un ievērojams inflācijas pieaugums, kas rezultēsies procenta likmju un parāda apkalpošanas izmaksu pieaugumā, ir salīdzinoši jauns risks.** Jau ilgstošu laiku pasaulē ir valdījusi zemo procentu likmju ēra, kas ļāvis attīstītajām valstīm, arī Latvijai, aizņemties par rekordzemām procentu likmēm. Tomēr, šobrīd, aizvien vairāk parādās pazīmes par iespējamu ievērojamu inflācijas kāpumu, kam sekotu arī procenta likmju pieaugums. Piemēram, ASV 10 gadu obligāciju ienesīgums no 0,9% 2020.gada beigām, šobrīd jau ir pieaudzis līdz 1,7%. ASV vēl papildus plānotais “Infrastrukturā stimuls” vismaz 2 miljardu ASV dolāru vērtībā vēl vairāk palielinās pārmērīgas inflācijas riskus visā pasaulē. Zemāk 5. attēls norāda uz Latvijas valsts parāda apkalpošanas izmaksu samazinājumu, neskatoties un nominālā parāda pieaugumu. Ņemot vērā Latvijas salīdzinoši zemo parāda līmeni un labo kredītreitingu, parāda apkalpošanas izmaksu pieaugumam nevajadzētu būt kristiskam. Tomēr straujš procenta likmju pieaugums varētu būt fiskāli bīstams ES valstīm ar lielu parāda līmeni, kā Itālijai un Grieķijai, kas savukārt varētu

palielināt palīdzības apjomu šīm valstīm, līdz ar to samazinot ES palīdzības apmēru Latvijai.

Avots: Valsts kase

5. attēls: Latvijas valsts parāda un tā apkalpošanas izmaksu dinamika. mlj. Euro.

27. **Latvijas finanšu sektors joprojām ir ievērojams fiskālo risku avots.** 2020.gadā Latvija saņēma pozitīvu novērtējumu par *Moneyval* rekomendāciju ieviešanu. Tomēr, Latvijā joprojām ir salīdzinoši liels skaits banku un daudzām bankām varētu būt grūtības izveidot ilgtspējīgu biznesa modeli, ņemot vērā nerezidentu kontu slēgšanu. Konsolidācija banku sektorā būtu dabiska notikumu attīstība. Pasaulē fiskālo krīžu vēsture rāda, ka liela daļa krīžu tiek izraisītas finanšu sektorā, līdz ar to finanšu sektora uzraudzībai vienmēr ir jābūt uzmanības centrā.
28. **Eiropas Savienības Atvēršanas un noturības mehānisms (ANM) ir jauns un nozīmīgs instruments, lai veicinātu valsts ekonomisko attīstību pēckrīzes periodā.** Šī atbalsta instrumenta efektīva un ātra izmantošana ir viens no valsts ekonomiskās izaugsmes priekšnoteikumiem tuvākajā laika posmā. Pastāv riski, ka programmas ieviešana var aizkavēties, un, ka tās ekonomiskā un fiskālā ietekme var nesasniegt plānotos mērķus.

3. Fiskālo skaitlisko nosacījumu novērtējums

3.1 Korekcijas mehānisms

29. Padome norāda, ka FDL 11. panta prasības attiecībā uz korekcijas mehānisma piemērošanu ir stājušās spēkā¹⁶, bet pašlaik netiek piemērotas, jo izlaides starpība ir negatīva. Uzkrātās atkāpes no bilances mērķa pārsniedza pieļaujamo līmeni jau vērtējot 2019.gada rezultātus, vēl pirms Latvijas ekonomiku negatīvi ietekmēja Covid-19 pandēmija, kuru papildus sašaurināja datu izmaiņas pēc 2020. gada septembrī CSB veiktās IKP datu revīzijas. Izmaiņu rezultātā tika koriģēts arī potenciālais IKP un izlaides starpība, rezultātā pasliktinot strukturālās bilances vērtības laikā no 2013. līdz 2018. gadam. Ņemot vērā korekcijas mehānisma stāšanos spēkā, ir nepieciešams paredzēt fiskālās izlīdzināšanas scenāriju un ņemt to vērā plānojot izdevumu pieaugumu turpmākiem gadiem, sākot ar gadu, kad izlaižu starpība būs pozitīva.

30. Fiskālā scenārija izstrādē nav ņemta vērā stimulējošo pasākumu ietekme, lai samazinātu ekonomikas riskus Covid-19 otrā viļņa apstākļos. Padome savos iepriekšējos ziņojumos rekomendēja izstrādāt Covid-19 otrā viļņa scenāriju, un FM šo rekomendāciju ievēroja, iepazīstinot Valdību un Padomi ar iespējamo lejupslīdes apjomu 2020. gadā. Tomēr, izstrādājot fiskālo scenāriju, tika ņemta vērā tikai Padomes apstiprinātā makroekonomikas scenārija ietekme, neņemot vērā stimulējošo pasākumu apjomu, kuru prasītu otrā viļņa scenārija realizēšanās.

3.2. Bilances mērķu un maksimāli pieļaujamo izdevumu noteikšana

- 31.** Stabilitātes programma 2021./2024. gadiem budžeta ieņēmumu un izdevumu pieaugumu 2022. gadā atspoguļo ekspansīvas fiskālās politikas turpināšanos 2022. gadā, bet turpmākos gados, līdz 2024.gadam, vispārējās valdības budžeta bilance tiks pakāpeniski novadīta līdz fiskāli atbildīgam līmenim. Paredzams, ka kopbudžeta ieņēmumi 2021. gadā salīdzinot ar 2020. gadu pieaugs par 2,9% un to apmērs būs 11,6 mljrd. eiro. Izdevumi 2021. gadā salīdzinot ar 2020. gadu pieaugs par 16,4% un sasniegs 14,5 mljrd. eiro, 2022. gadā ieņēmumu uz izdevumu pieaugums procentuāli izlīdzinās attiecīgi 4,9% (12,3 mljrd.) un 4,7% (13,7 mljrd.). Lai gan arī turpmākajos gados izdevumu apjoms pārsniegs ieņēmumus, izdevumu un ieņēmumu ikgada procentuālais pieaugums tuvinās - 2023. gadam ieņēmumi pieaugs par 4,2% un būs 13,3 mljrd., bet izdevumi par 5,5% un būs 13,5 mljrd. Savukārt 2024. gadā paredzēts, ka ieņēmumi pieaugs par 3,6% un būs 13,8 mljrd., bet izdevumi pieaugs par 4% un būs 13,9mljrd. Uz šī fona paredzams, ka vispārējās valdības budžeta bilance tiks pakāpeniski novadīta līdz fiskāli atbildīgam līmenim. Vispārējās valdības budžeta bilance 2021. gadā plānota -9,3% no IKP, 2022.gadā -2,7% IKP, 2023. gadā -1,3% IKP un 2024. gadā -0,3% IKP.
- 32. Pāreja no darbības bez fiskālajiem ierobežojumiem uz fiskālās disciplīnas režīmu būs izaicinoša – jau 2023.gadā veidojoties būtiskai negatīvai fiskālajai telpai.**

¹⁶ [23.12.2020. Viedoklis par Fiskālās disciplīnas likuma 11. panta izpildi \(fdp.gov.lv\)](https://www.fdp.gov.lv)

Ilgstoša stimulēšanas politika nebūtu attaisnota, uz ko norāda prognozētā ekonomikas izaugsmes atjaunošanās un arī izlaižu starpības izlīdzināšanās ar ilgtermiņa rādītājiem turpmākajos gados. Pašreizējās stimulēšanas politikas sekas aktualizēsies 2023. gadā - pašlaik redzams, ka fiskālā telpa 2023. gadā ir negatīva -298,3 miljoni, jeb -0,9% IKP. Turklāt, izlaižu starpībai sasniedzot pozitīvus rādītājus, būs nepieciešams realizēt budžeta korekcijas mehānismu saskaņā ar FDL 11. panta prasībām.

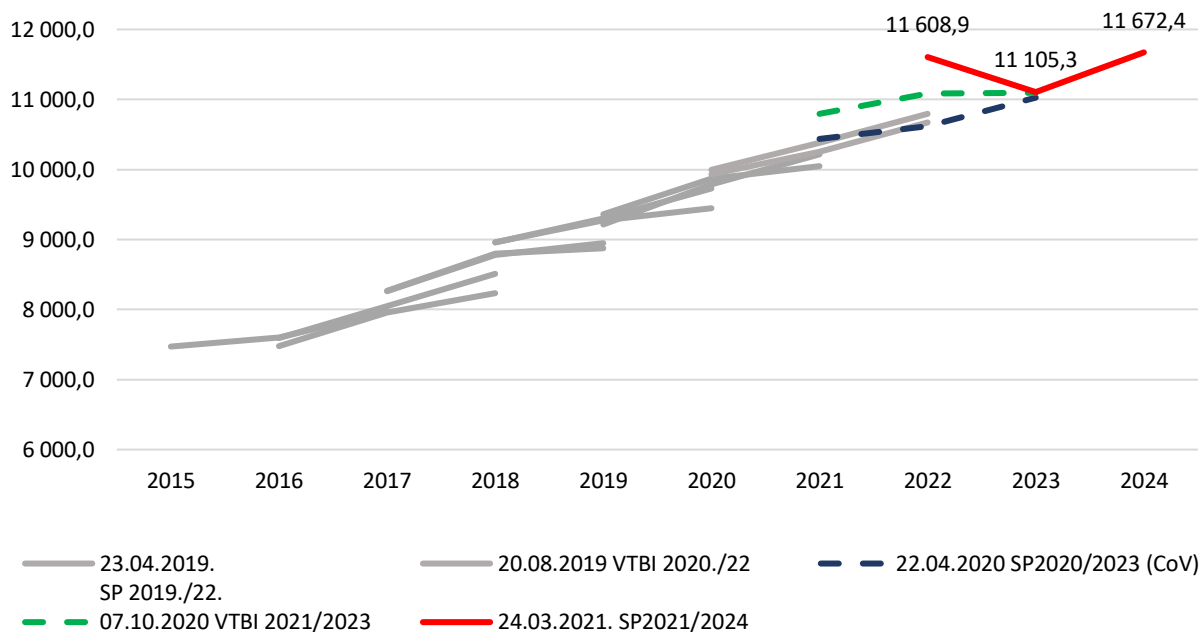
6.tabula

Kopbudžeta ieņēmumu, zdevumu un VV bilances prognoze

Rādītāji	2021	2022	2023	2024
Kopbudžeta ieņēmumi	11644,53	12355,94	13310,58	13883,19
Ieņēmumu pieaugums y-o-y	2,9%	4,9%	4,2%	3,6%
Kopbudžeta izdevumi	14517,65	13705,24	13591,72	13901,87
Kopbudžeta pieaugums y-o-y	16,4%	4,7%	5,5%	4,0%
Vispārējās valdības bilance % IKP	-9,3%	-2,7%	-1,3%	-0,3%

Avots: FM

- 33. Ja fiskālās disciplīnas nosacījumi atjaunotos agrāk, negatīva fiskālā telpa veidotos jau 2022.gadā.** Maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu apjoms 2022. gadam un 2023./24. gadiem tiek balstīts uz atšķirīgas bilances mērķu noteikšanas metodoloģijas, jo 2022. gadā vēl ir paredzamas atkāpes no fiskāliem nosacījumiem, bet no 2023. gada un turpmāk stājas spēkā FDL fiskālās normas. Tādēļ paredzams, ka 2022. gada izdevumi ievērojami pārsniedz apjomu, kas bija plānots izstrādājot VTBI 2021/23. 2022. gadam - izdevumu apjoms pieaudzis par 523,1 miljoniem eiro, bet jau 2023. gadā tas tuvinājies VTBI 2021/23 plānam, pārsniedzot to par 9 miljoniem. Nominālvērtībā maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu apjoms ir 11,608 mljrd. eiro 2022. gadam, 11,105 mljrd. 2023. gadam un 11,672 mljrd. eiro 2024. gadam (skat 2. Pielikumu excel).
- 34. Padome vērs uzmanību uz faktu, ka Covid-19 izraisītā lejupslīde un valsts parāda pieaugums ES valstīs nav bijis vienmērīgs.** Latvijas ekonomikas lejupslīde bija mazāka par ES vidējo rādītāju (-6,3%). Ātrāka ekonomikas atgūšanās Latvijā dotu iespēju ātrāk atteikties no SIP izņēmuma klauzulas pielietošanas un atgriezties pie ilgtspējīgas un sabalansētas fiskālās politikas. Tajā pašā laikā no fiskālās ilgtspējas viedokļa uz izņēmuma klauzulas atvieglojumiem ir jāraugās kā uz zināmu fleksibilitāti fiskālā politikā, bet tā nedrīkst pāraugt fiskālā visatļautībā.

Avots: Finanšu ministrija

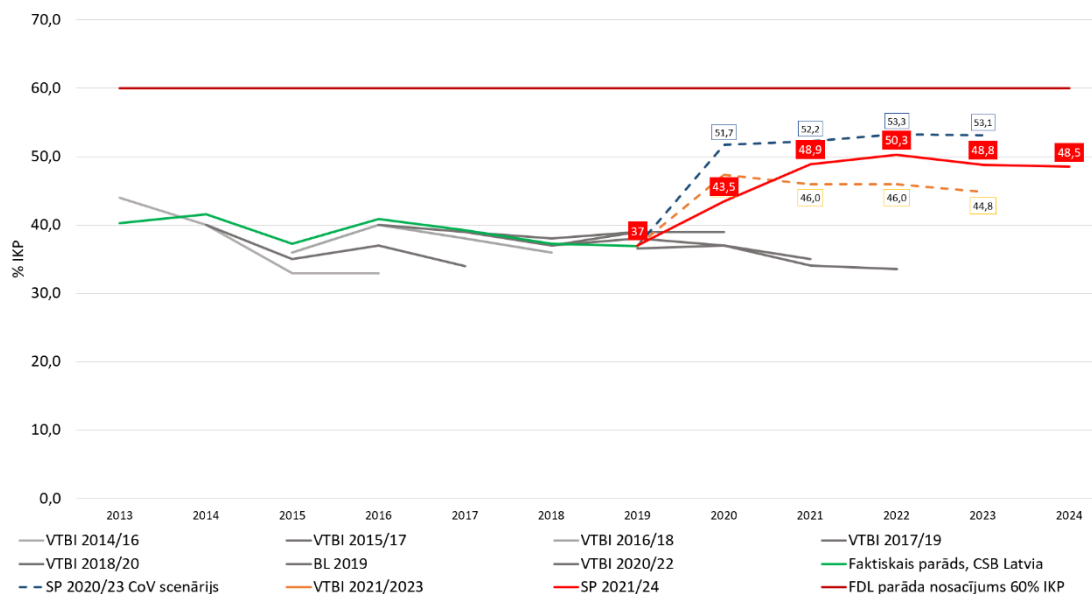
6. attēls: Maksimāli pieļaujamie izdevumi, milj. eiro

Padome aicina Valdību uz piesardzīgu un atbildīgu rīcību plānojot valsts budžeta izdevumus un ieņēmumus, jo prognozes turpmākiem gadiem ir izstrādātas augstas nenoteiktības apstākļos.

3.3. Valsts parāda nosacījums

- 35. Vispārējās valdības parāda apmērs strauji pieauga vienlaikus strauji pieaugot budžeta izdevumiem un samazinoties ieņēmumiem.** Ņemot vērā Covid-19 atkārtoto straujo uzliesmojumu 2020. gada beigās un tā izraisītās sociālekonomiskās sekas, pieauga nepieciešamība paplašināt valsts atbalsta pasākumu apjomu iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valsts nozarēm. Šim mērķim Valdība līdz 2021.gada 24. martam pieņēmusi virkni lēmumu, kas prasīja apjomīgu 1,3 miljardu eiro papildu finansējumu no programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" (LNG) un apropriācijas papildināšanu.
- 36. Vispārējās valdības parāda apmērs stabilizēsies 2022.gadā un varētu sākt samazināties sākot ar 2023.gadu, ja saglabāsies iespēja turpināt fiskāli atbildīgu politiku.** 2021. gadā prognozēts ka VV parāds sasniegs 49% IKP, bet 2022 50% no IKP, savukārt 2023. gadā ir prognozēta parāda samazināšana (49% no IKP). Lai gan saskaņā ar prognozēm, ne 2021. gadā, ne arī gan vidējā termiņā Fiskālās disciplīnas likumā noteiktais parāda nosacījums netiks pārsniegts, Padome vēlas norādīt uz riskiem, kas var apdraudēt parāda samazināšanas plānus: (1) 2023. gadā fiskālā telpa ir negatīva, kas prasīs būtisku izdevumu pieauguma pārskatīšanu (2) lai gan pašlaik aizņēmumu procentu likmes ir ļoti zemas, bet strauja globālās ekonomikas atkopšanās, pēc Covid-19 recesijas, izraisīs inflācijas

pieaugumu un ar lielu varbūtību stimulēs likmju kāpumu, līdz ar to parāda refinansēšanas izmaksas pieaugs.

Avots: Valsts Kase, CSP

7. attēls: Prognozētais vispārējās valdības parāda apmērs un faktiskais parāds

- 37. Pozitīvi jāatzīmē, ka nav realizējušies negatīvāki krīzes attīstības scenāriji, atbilstoši prognozēm Stabilitātes programmai 2020.-2023. gadiem.** Atskatoties VV parāda apjoma prognozēšanā 2020. gada pavasarī, zināms, ka veidojot Stabilitātes programmu 2020/23 pirmā Covid-19 uzliesmojuma apstākļos tika prognozēts vēl augstāks parāda līmenis, kas paredzēja, ka no Māstrihtas kritērija (60% pret IKP) robežas, vispārējās valdības parādu 2021. gadā šķirs vien 7,8%, 2022. gadā 6,7% un 2023. gadā 6,9%. Jāņem vērā, ka arī IKP kritums tajā laikā tika prognozēts daudz zemāks par reālo 2020. gada iznākumu, savukārt prognozes par atkopšanos 2021. gadā bija prognozētas vien 1,02% apmērā.
- 38. Jau plānojot Vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021/23 (VTBI), neskatoties uz straujo VV parāda pieaugumu 2020. gada sākumā, vispārējās valdības parāds 2020. gadā tika prognozēts krietni zemāks nekā Stabilitātes programmai 2020./23. - 47.3% apmērā no IKP un turpmākos gados bija plānots tā samazinājums.** Pēc aktualizētiem Valsts Kases aprēķiniem paredzams, ka faktiskais parāda līmenis būs zemāks par prognozēto un 2020.gada beigās provizorisks veidos 43,5% no IKP (fakts būs zināms aprīlī).

4 Makroekonomiskās vides novērtējums

4.1 FM prognozēto Makroekonomikas rādītāju izmaiņas pēc CSP nacionālo kontu revīzijas

39. Š.g. februārī, Padome apstiprināja makroekonomikas prognozes¹⁷, kas tiek izmantotas par pamatu Stabilitātes programmas 2021. - 2024. gadam sagatavošanai. Padome prognozes novērtēja kā pieņemamas, augstas nenoteiktības un lejupvērstu risku apstākļos. **FM prognozes paredz, mērenu IKP izaugsmes atsākšanos 2021. gadā 3% apmērā un augstāku IKP sniegumu 2022. gadā 4,5% apmērā¹⁸.**
40. CSP aktualizēta statistika par IKP pieaugumu ir izraisījusi pārmaiņas Padomes apstiprinātajā makro scenārijā. Apstiprinātie nominālā, reālā un potenciālā IKP pieauguma tempi, kā arī patēriņa cenu indeksu pieauguma tempi ir mainījušies procentu simtdaļās, bet izlaides starpības pieauguma temps ir pazemināts procentu desmitdaļās (skat 7. tabulu). 2021.gada 26.februārī CSP atjaunoja IKP un tā komponentu statistiku faktiskajās un salīdzināmajās cenās par 2019. un 2020.gadiem, t.sk., samazinot IKP pieaugumu faktiskajās cenās 2019.gadā no 4,5% uz 4,4% un 2020.gadā no -3,0% uz -3,6%, kā arī samazinot IKP deflatora pieaugumu 2019.gadā no 2,4% uz 2,3%. Tādējādi, IKP līmenis faktiskajās cenās 2020.gadā samazinājās par 211 milj. eiro un kritums bija 3,6%. IKP laika rindas dinamikas izmaiņas ietekmēja arī izlaižu starpības aprēķinus no 2020.gada, jo IKP attiecīgi ir zemāks, kamēr potenciālā IKP līmenis un pieaugums tika saglabāts. Izlaižu starpība šajā gadījumā tikai mainīta matemātiski izrēķinot reālā un potenciālā IKP starpību, neveicot pielāgojumus modelī.

7. tabula

Padomes apstiprinātie makroekonomiskie rādītāji un izmaiņas pēc CSP atjaunotās IKP statistikas

Rādītājs	2021	2022	2023	2024
Reālā IKP izaugsme (FDP apstiprinātā)	3,0	4,5	3,2	2,8
Reālā IKP izaugsme (izmaiņas pēc CSP datu revīzijas)	3,0	4,5	3,2	2,8
Starpība	0,000	0,000	0,000	0,030
Nominālā IKP izaugsme (FDP apstiprinātā)	4,4	6,4	5,2	5,0
Nominālā IKP izaugsme (izmaiņas pēc CSP datu revīzijas)	4,4	6,4	5,2	5,0
Starpība	0,000	0,001	0,000	0,028
Inflācija (FDP apstiprinātā)	1,4	2,0	2,0	2,0
Inflācija (izmaiņas pēc CSP datu revīzijas)	1,4	2,0	2,0	2,0
Starpība	0,000	0,000	0,000	0,000
IKP deflators (FDP apstiprinātā)	1,4	1,8	2,0	2,1
IKP deflators (izmaiņas pēc CSP datu revīzijas)	1,4	1,8	2,0	2,1
Starpība	0,000	0,001	0,000	-0,003
Potenciālā IKP izaugsme (FDP apstiprinātā)	2,0	2,2	2,4	2,8
Potenciālā IKP izaugsme (izmaiņas pēc CSP datu revīzijas)	2,0	2,2	2,4	2,8

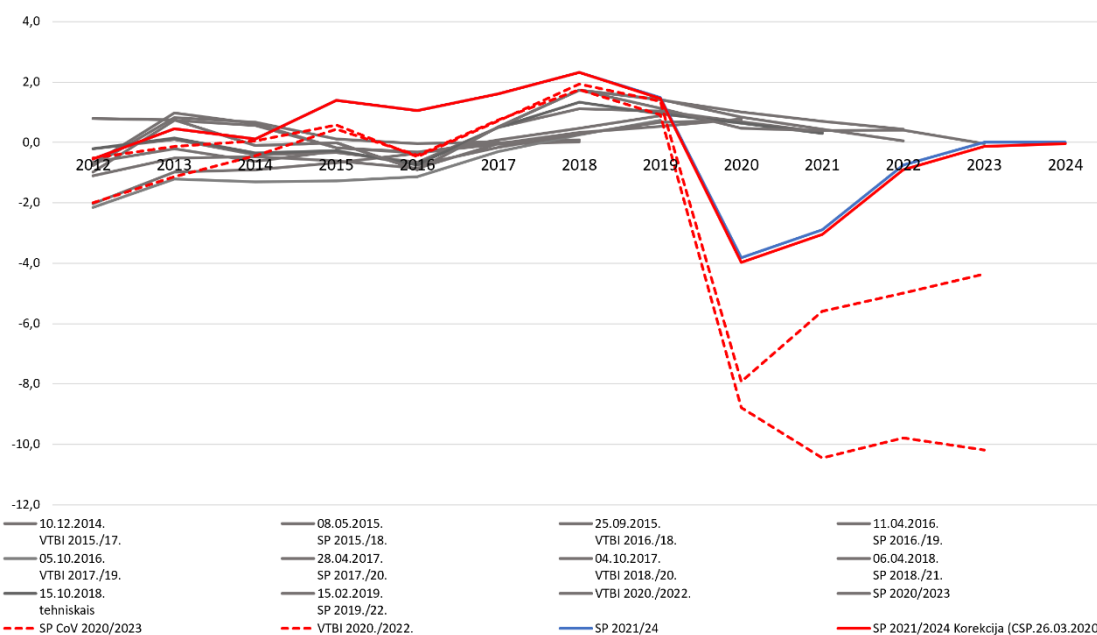
¹⁷ [11.02.2021. makroekonomikas prognožu apstiprināšana \(fdp.gov.lv\)](https://www.fdp.gov.lv)

¹⁸ Finanšu ministrija 2021. gadam prognozē ekonomikas izaugsmi 3,0% apmērā | Finanšu ministrija (fm.gov.lv)

Starpība	0,000	0,000	0,000	-0,066
Izlaižu starpība (FDP apstiprinātā)	-2,9	-0,7	0,0	0,0
Izlaižu starpība (izmaiņas pēc CSP datu revīzijas)	-3,0	-0,9	-0,1	0,0
Starpība	-0,154	-0,158	-0,130	-0,036

Avots: FM un FDP

- 41. Padome ir vairākkārt vērsusi FM uzmanību uz nepieciešamību pieskaņot potenciālo IKP ilgtermiņa trendam, pretējā gadījumā negatīva izlaižu starpība dod pārāk lielas cerības veikt fiskālo paplašināšanu. Vairākkārtējās kopīgās diskusijās tika panākta potenciālā IKP pielāgošana ilgtermiņa trendam un adekvātas izlaides starpības vērtības.**

Avots: FM

8. attēls: Izlaižu starpības novērtējuma izmaiņas 2012.-2024. gados

Padome aicina ievērot panākto rezultātu un pašreizējās izmaiņas pieņemt kā nepieciešamu tehnisko korekciju, kas ir jāpilnveido izstrādājot prognozes VTBI 2022/2024, 2021. gada jūnijā.

4.2 Latvijas makroekonomiskās vides aktuālais pārskats

- 42. Saskaņā ar CSP¹⁹ datiem, IKP faktiskajās cenās 2020. gadā bija 29,334 mljrd. eiro. Lielāko negatīvo ietekmi uz IKP iznākumu atstāja mājražniecību patēriņa kritums (-10%) un eksports (-2,7%), kas ir saistīts ar tirdzniecības ierobežojumiem un iedzīvotāju ienākumu kritumu, kā arī ar ievērojamo pakalpojumu eksporta kritumu 2020. gada otrajā un trešajā ceturksnī. 2020. gada 4. ceturksnī, salīdzinot ar 2019. gada 4. ceturksni, pēc sezonāli un kalendāri korigētiem datiem IKP samazinājās par 1,8 %. 2020. gada 4. ceturksnī lielākā**

¹⁹ [Iekšzemes kopprodukts 2020. gadā | Centrālā statistikas pārvalde \(csb.gov.lv\)](https://www.csb.gov.lv)

negatīvā ietekme ir bijusi mājsaimniecību patēriņam (-5%), savukārt investīcijas (2,4%) un valdības patēriņš (0,5%) un eksports (1%) pozitīvi ietekmēja 2020. gada pēdējā ceturkšņa rezultātu.

43. Ekonomikas prognožu veidotāji (Latvijas banka, Eiropas komisija, Starptautiskais valūtas fonds) turpmākiem gadiem ir prognozējuši ekonomikas izaugsmi, lai gan atkopšanās trajektorijas ir atšķirīgas. Liela nozīme atkopšanās scenārijos ir masu imunitātes iegūšanai, kas ļaus ekonomikai atsākt strādāt ar pilnu jaudu un ES ekonomikas atveseļošanas politikas realizācijai.
44. Šī uzraudzības ziņojuma tapšanas brīdī, Latvijā visjaunāko makroekonomikas prognozi ir izstrādājusi **Latvijas Banka**, kas to atjaunoja š.g. 31 martā²⁰. Prognozētāji atzīmē, ka 2021. gada sākumā IKP samazināsies, bet gadā kopumā **IKP izaugsme varētu palielināties līdz 3,3%** (2020. gada decembra prognoze – 2,8%). Tomēr tiek uzsvērtā lielā nenoteiktība sakarā ar Covid-19 saslimstības attīstību. Lielu ietekmi uz prognožu izpildīšanos atstās arī vakcinācijas tempu ievērošana un masu imunitātes sasniegšana 2021. gada otrajā pusē. Pastāvošā nenoteiktība un ierobežojumi apgrūtina investīciju lēmumu pieņemšanu, mājsaimniecību patēriņu un pakalpojumu sniegšanu. Gada pirmajā pusē, mazinoties ierobežojumiem, būs atkal novērojams atliktā patēriņa efekts, kad mājsaimniecības aktīvi izlietos uzkrātos finanšu līdzekļus.
45. Salīdzinot ar Finanšu ministrijas prognozēm, kuras Padome apstiprināja š.g. 15. februārī, Latvijas bankas prognoze par IKP 2021. gadā (3,3%) un 2022. gadā (6,5%) ir attiecīgi par 0,3% punktiem un 2% punktiem augstāka. Arī inflācijas prognoze Latvijas bankai salīdzinot ar Finanšu ministriju ir augstāka- 1,8% 2021. gadam un 2,2% 2022. gadam, attiecīgi par 0,4% punktiem un 0,2% punktiem vairāk.
46. Eiropas Komisija un Starptautiskais valūtas fonds prognozēja atšķirīgu izaugsmes trajektoriju 2021. un 2022. gadiem liekot uzsvāru uz straujāku izaugsmi tieši 2021. gadā un mērenāku izaugsmi 2022. gadā. Eiropas Komisija prognozēja IKP izaugsmi 3,5% 2021. un 3,1% 2022. gadam²¹, bet Starptautiskais valūtas fonds 39% 2021.g. un 5,1% 2022.g.²². Eiropas Komisijas prognozes publicētas š.g. februārī, bet jaunākā SVF prognoze Latvijai ir publicēta 2020. gada oktobrī, taču kopš tā laika situācija ir pasliktinājusies un riski pieauguši. Jāpiebilst, ka Latvijas Bankas pieeja ir līdzīga FM pieejai prognozējot lēnāku IKP pieaugumu 2021. gadā 2,8%, bet straujāku izaugsmi 2022. gadā 5,3%.²³
47. Padomes ieskatā turpmāko gadu ekonomikas atkopšanās temps Latvijā būs saistīts ar vakcinācijas tempu saskaņotību ar ārējiem sadarbības partneriem, un ekonomikas atveseļošanas līdzekļu (ES fondu un Ekonomikas atveseļošanās un noturības mehānisma) izmantošanu, atbilstoši ekonomikas potenciāla un produktivitātes kāpināšanas uzdevumiem.

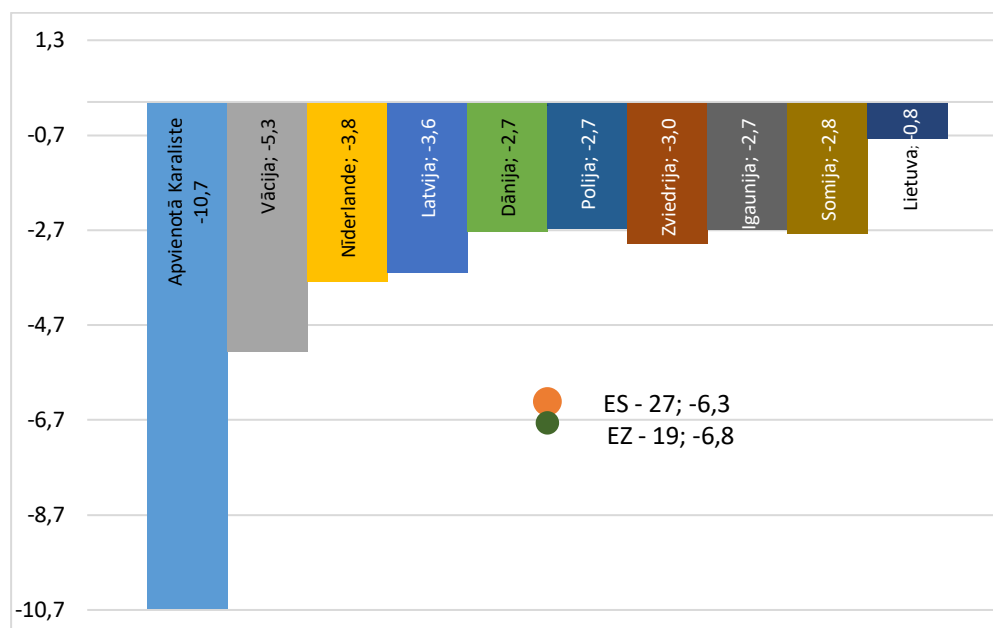
²⁰ [Monētārā politika - Prognozes \(bank.lv\)](http://bank.lv)

²¹ ecfin_forecast_winter_2021_lv_en.pdf (europa.eu)

²² <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021> database April 2020

²³ [Monētārā politika - Prognozes \(bank.lv\)](http://bank.lv)

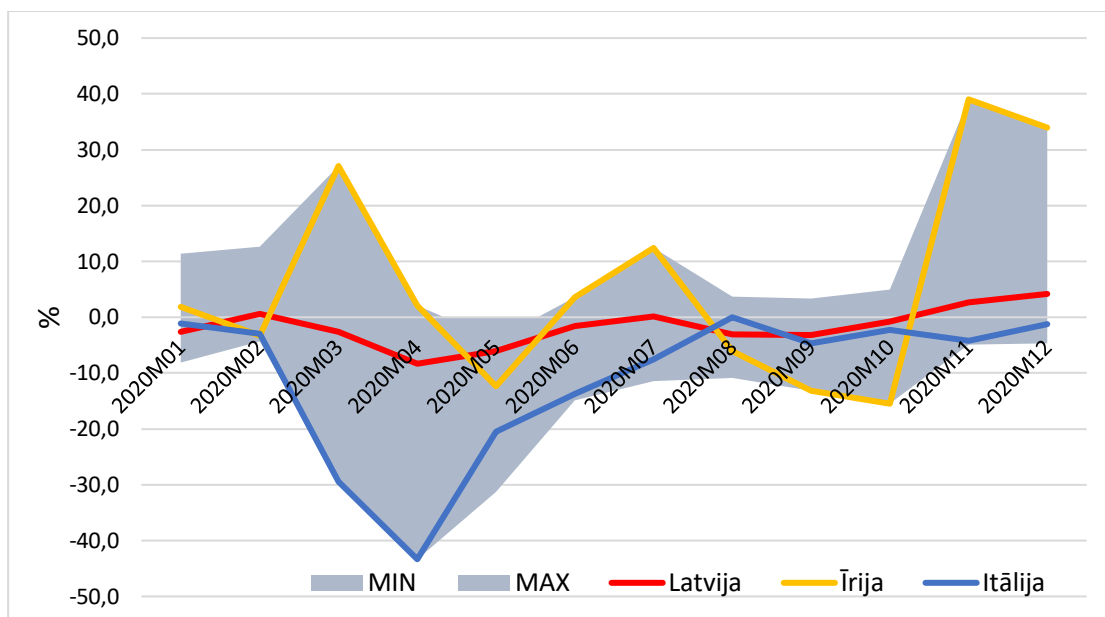
48. Saskaņā ar Eurostat datiem, 2020. gadā reģistrēta eiro zonas nominālā IKP lejupslīde 6,8% apmērā, salīdzinot ar 2019. gadu. Vissmagākā lejupslīde ir novērota 2020. gada otrajā ceturksnī, un tai bija vislielākā ietekme uz gada rezultātu. Tomēr jāatzīmē, ka eiro zonas IKP lejupslīde atšķiras pa reģioniem un Latvijas galvenajiem tirdzniecības partneriem IKP kritums ir ievērojami mazāks (vidēji -3,8%) nekā Eiropā vai Eiropas Savienībā kopumā. Vismazāk ir cietusi Lietuvas ekonomika (-0,8%), bet vissmagāk cietušās valstis Eiropas savienībā ir Spānija (-10,8%), Itālija (-8,9%) un Francija (-8,2%).

Avots: Eurostat [namq_10_gdp]

9. attēls: Nominālā IKP kritums 2020. gada 2. ceturksnī svarīgākajiem Latvijas partneriem eksportā

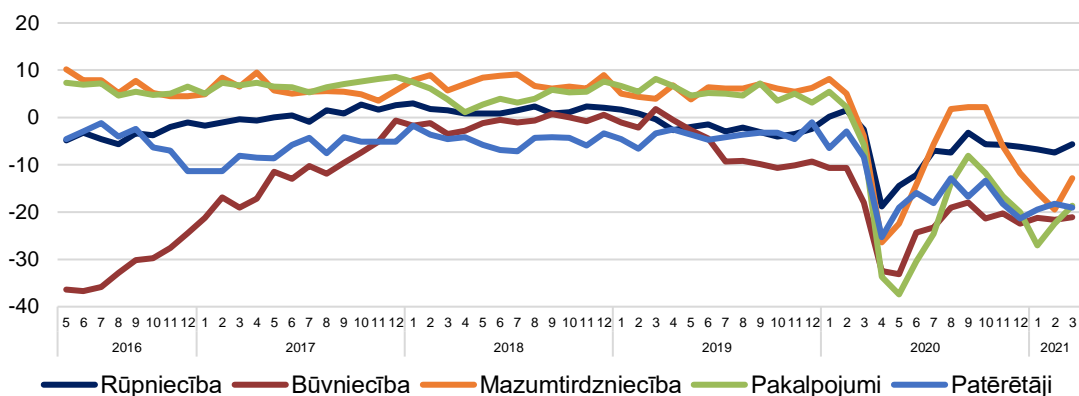
49. Ražošanas apjoma indeksi liecina par ražošanas sektora atgūšanos Latvijā ātrāk par citām ES valstīm, pie tam ir vērojama ražošanas sektora rādītāju uzlabošanās jūlijā un atkārtoti 2020. gada trešajā ceturksnī, neskatoties uz Covid-19 otrā viļņa izraisītiem ierobežojumiem. Arī 2021. gada janvāra rādītāji liecina, ka ražošanas apjoma indekss Latvijā ir uzlabojies par 3,4% punktiem salīdzinot ar 2020. gadu. Uz citu ES valstu fona ar labāko rezultātu 2020. gada gaitā izcēlās Īrija, savukārt viszemākie ražošanas apjoma indeksi vērojami Francijā un Itālijā. Latvijas tirdzniecības partneru rezultāti kopumā bija labāki nekā ES, to starpā ražošanas apjomu indeksi pārliecinoši uzlabojās Polijai un Lietuvai.

Avots: Eurostst [sts_inpr_m]

10. attēls: Rūpniecības produkcijas apjoma indeksa dinamika salīdzinot ar 2019.g. (leguves rūpniecība un karjeru izstrāde; apstrādes rūpniecība; elektroenerģijas, gāzes, tvaika un gaisa kondicionēšanas apgāde)

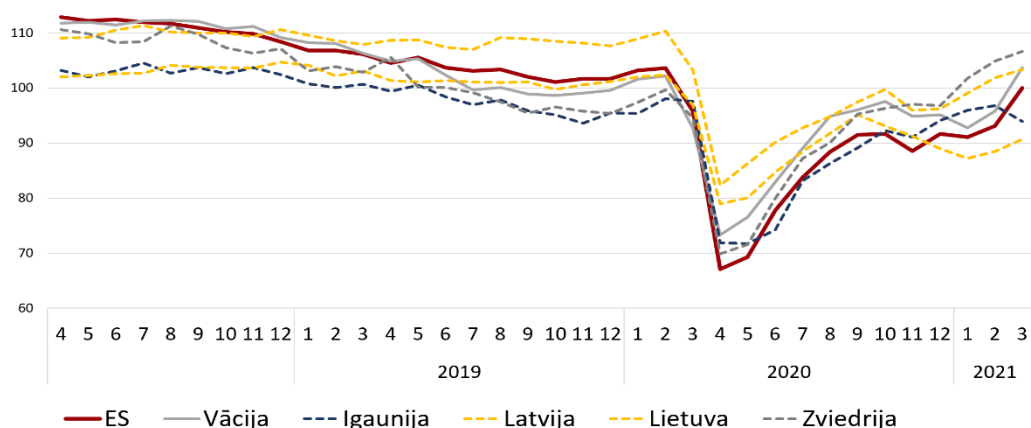
50. Konfidences rādītāji Latvijā 2021. gada pirmajā ceturksnī saglabājās negatīvās vērtībās visās nozarēs, liecinot par pesimistisku noskaņojumu, tomēr strauja lejupslīde ir nomainījies ar diezgan noturīgu pesimismu un nogaidošu pozīciju attiecībā uz valdības turpmākiem soļiem. Ilgtermiņa vidējais ekonomikas sentimenta rādītājs (ilgtermiņa vidējais = 100) 2021. gada pirmajā ceturksnī ir 88,8%, un salīdzinot ar 2020. gada pirmā ceturkšņa rādītājiem, tas samazinājies 11,6% punktiem. **Pakalpojumu sniedzēju** ekonomiskais noskaņojums pirmajā ceturksnī bija vidēji -22,8%, kas ir zemākais rādītājs citu nozaru vidū, tomēr martā novērojams neliels uzlabojums salīdzinot ar februāri 4%punktu apmērā. Otrais zemākais konfidences rādītājs ir **būvniecības** nozarē (-21,3%), pie tam šajā nozarē ekonomiskais noskaņojums ir ilgstoši pesimistisks. Negatīvs ir arī **patērētāju** konfidences pirmā ceturkšņa rādītājs (-19%), martā salīdzinot ar februāri tas pasliktinājās par 0,8% punktiem. Vidējās pirmā ceturkšņa konfidences rādītājs **mazumtirdzniecības** uzņēmumiem ir (-16%), martā salīdzinot ar februāri uzlabojums 6,6% punktu apmērā. Rūpniecības uzņēmumu ekonomiskais noskaņojums ir pesimistisks, tomēr tās vērtības ir augstākas nekā citām nozarēm – pirmajā ceturksnī vidēji (-6,6%), martā salīdzinot ar februāri uzlabojums par 1,8%punktiem.

Avots CSB [KRO20m]

11. attēls: Konfidences rādītāji pa nozarēm (saldo, %)

51. **Ekonomikas sentimenta rādītāji Latvijas tirdzniecības partneriem ir uzlabojušies, salīdzinot šī gada marta un februāra datus, tomēr salīdzinot šī un iepriekšējā gada pirmā ceturkšņa datus, kopumā novērots sentimenta kritums.** Salīdzinot marta un februāra rādītājus īpaši jāatzīmē Vācija (+7,9% punkti) un ES kopumā (+6,9% punkti). Īstermiņā, tā kā Latvijas ekonomikas atkopšanās ir ļoti atkarīga no ārējo tirdzniecības partneru stabilizācijas, šis ir pozitīvs signāls. Tomēr martā, salīdzinot ar februāri, samazinājies Igaunijas ekonomikas sentiments (-2,8% punkti), kas saistīts ar ļoti straujo Covid-19 saslimstības izplatību gada pirmajos mēnešos. Salīdzinot 2021. gada pirmā ceturkšņa sentimenta rādītājus ar 2020. gada pirmā ceturkšņa rādītājiem, jāatzīmē kritums visām Latvijas tirdzniecības partnervalstīm, izņemot Zviedriju (+7,2% punkti). Lielākie sentimenta rādītāja kritumi ir Lietuvai un ES kopumā abos gadījumos (-6,1% punkti). Latvijas sentimenta rādītājs salīdzinot ar 2020. gada pirmo ceturksni ir krities par 11,6% punktiem.

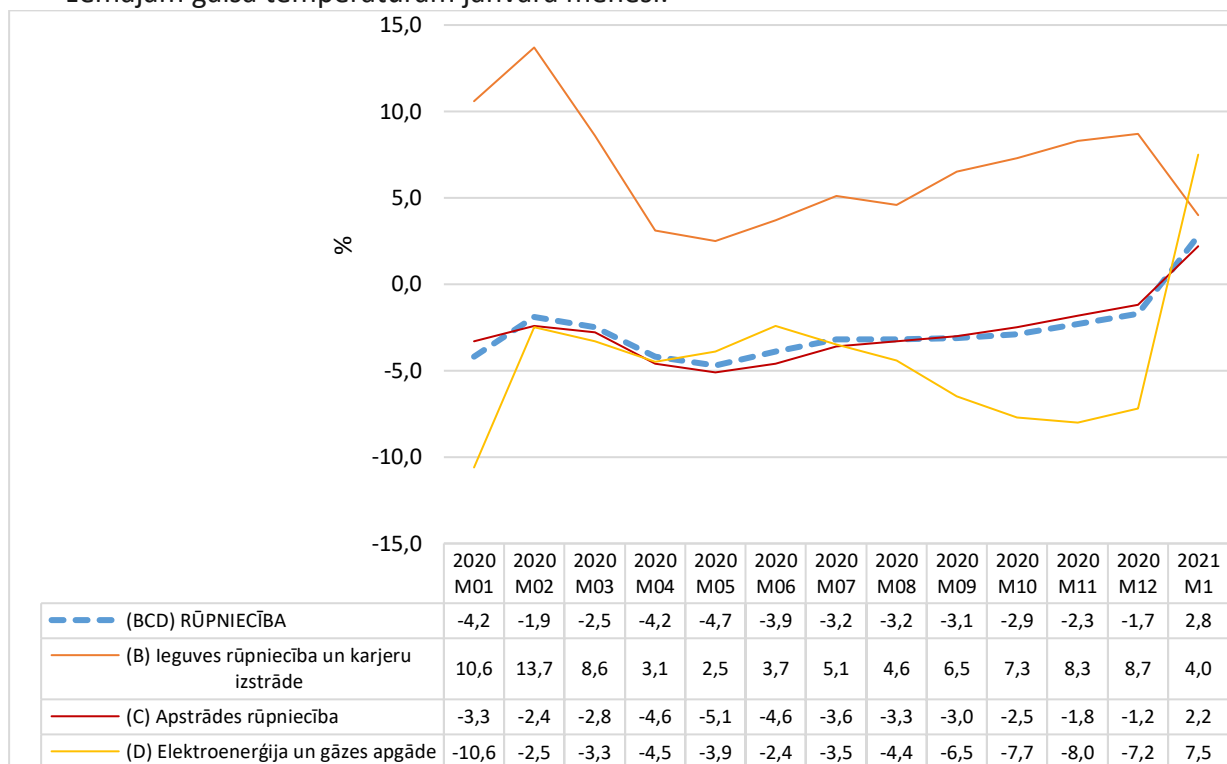

Avots: Eurostat [Code: teibs010]

12. attēls: Ekonomikas sentimenta rādītāji galvenajiem Latvijas tirdzniecības partneriem

52. **Rūpniecībā kopš 2020. gada sākuma līdz gada nogalei bija novērojama produkcijas apjomu samazināšanās visās rūpniecības nozarēs, kas no gada sākuma līdz decembrim sasniedza 1,7% kritumu.** Īpaši ir jāatzīmē apjomu samazinājums elektroenerģijas un gāzes apgādes nozarē, kas kopš gada sākumauzrādīja (-7,2%) kritumu, savukārt ieguves rūpniecība visa 2020. gada

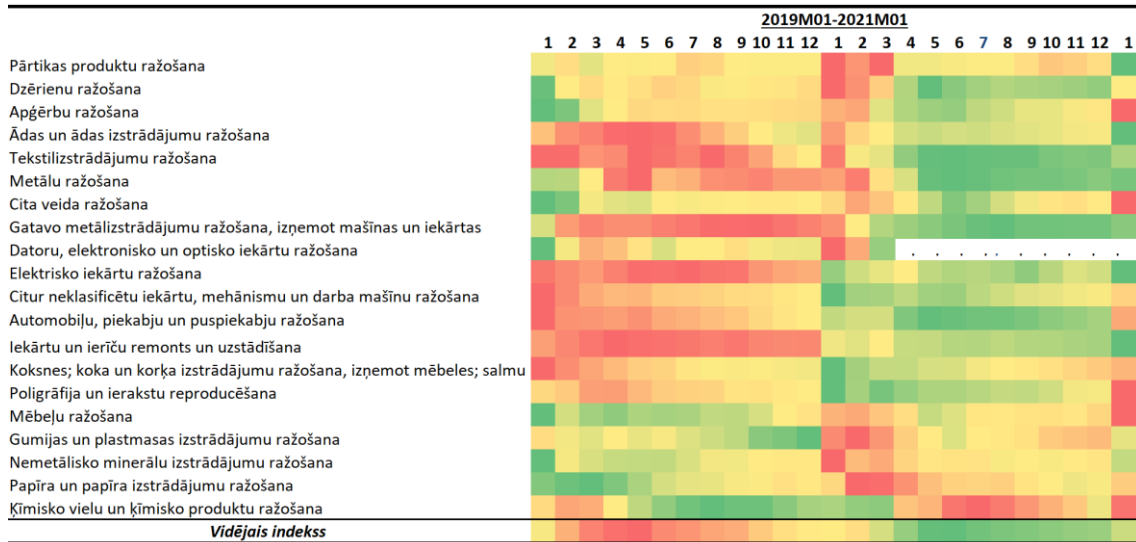
garumā uzrādīja pieaugumu, kas decembrī sasniedza 8,7%. 2021. gada janvārī vērojams rūpniecības produkcijas apjoma pieaugums 2,8% apmērā, pie tam lielāko pieaugumu jāatzīmē elektroenerģijas un gāzes apgādes jomā, saistībā ar zemajām gaisa temperatūrām janvāra mēnesī.

Avots CSB [RU030m]

13. attēls: Rūpniecības produkcijas apjoma dinamika nozarēs (no gada sākuma), kalendāri izlīdzināti dati

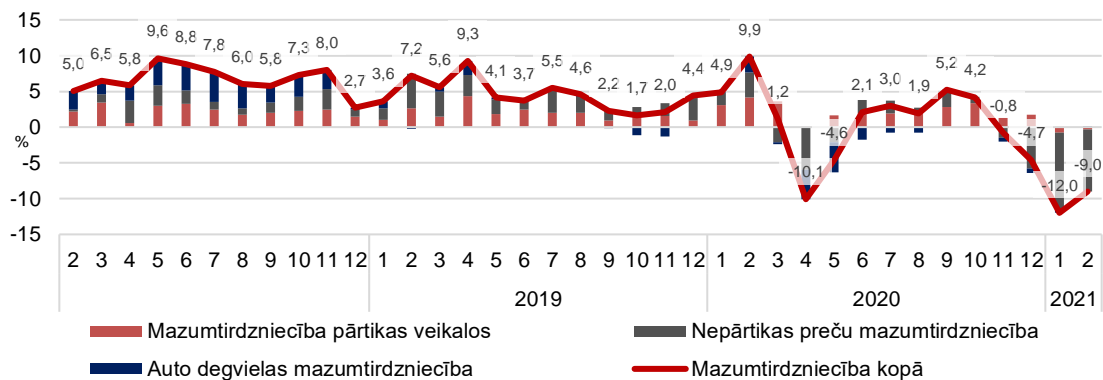
53. Rūpniecības produkcijas apjomi dažādās nozarēs visa 2020. gada garumā mainījās, iezīmējot (1) nozares, kuru saražotie apjomi kritās Covid-19 krīzes sākumā un ražošanas apjoms neuzlabojās, (2) nozares, kurās novēroja kritumu un vēlāku atkopšanos pielāgojoties krīzes apstākļiem, kā arī (3) nozares, kuru produkcijai bija augsts pieprasījums, un līdz ar to arī saražotās produkcijas apjoma pieaugums. Produkcijas apjoma samazinājums visa 2020. gada garumā bija novērots dzērienu ražošanā, tekstila izstrādājumu ražošanā, metālu ražošanā, gatavo metālizstrādājumu ražošanā, elektrisko iekārtu ražošanā, piekabju un puspiekabju ražošanā, iekārtu un ierīču remontā un uzstādīšanā. Pēc ražošanas apjoma krituma 2020. gada pirmajā pusē, ir audzis saražotās produkcijas apjoms apģērbu ražošanā, ādas un ādas izstrādājumu ražošanā, citur neklasificētu iekārtu ražošanā, koksnes koka un korķa izstrādājumu ražošanā, kā arī poligrāfijas un ierakstu reproducēšanā. Nozares, kurās praktiski nesamazinājās un pat pieauga ražotās produkcijas apjoms ir pārtikas produktu ražošana, mēbeļu ražošana, gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana, nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana, papīra izstrādājumu ražošana un ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana.

Avots: CSB (RU030m)

14. attēls: Rūpniecības produkcijas apjoma indeksu dinamika nozarēs (no gada sākuma), kalendāri izlīdzināti dati.

54. Mazumtirdzniecības apgrozījumā spilgti atspoguļojas gan Covid-19 ierobežošanas pasākumu ieviešana, gan atcelšanas lēmumi. Salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošiem mēnešiem, apgrozījums janvārī un februārī ir piedzīvojis strauju kritumu attiecīgi -12 %, jeb 75 milj. eiro un -9%, jeb 56 milj. eiro. Lielākais apgrozījuma samazinājums š.g. februārī attiecināms uz nepārtikas preču mazumtirdzniecības segmentu (-8,7%), kas izskaidrojams ar mazumtirdzniecībā "atļauto un aizliegto" preču sarakstu ieviešanu, kā arī ar mazo tirdzniecības punktu darbības ierobežojumiem.

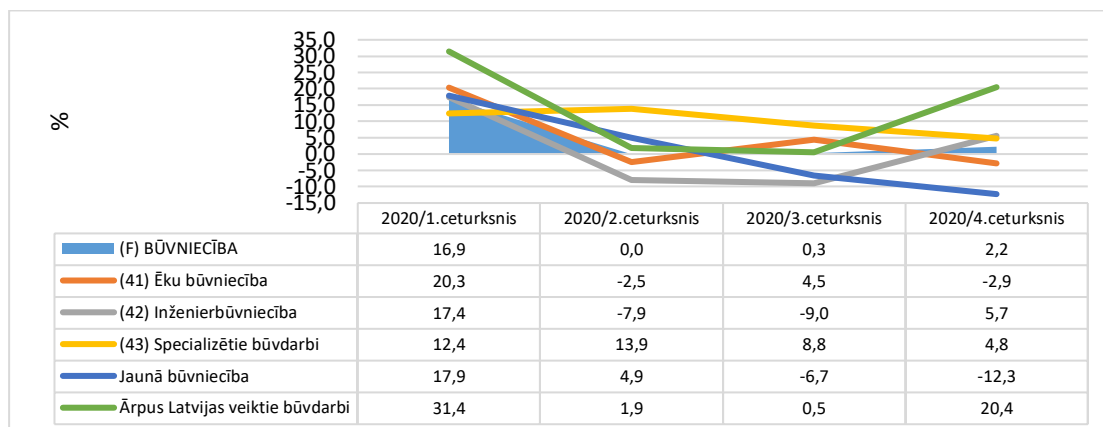

Avots: CSB (TI030m)

15. attēls: Mazumtirdzniecība (mēnesis salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo mēnesi)

55. Būvniecības nozarē 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, bija vērojams būvniecības produkcijas apjoma pieaugums par 3,3%, tomēr atšķirīgos būvniecības segmentos situācija nebija vienmērīga. Vislielāko pieaugumu šajā pieaugumā deva ārpus Latvijas veikto būvdarbu segments (+12,2%) un specializēto būvdarbu apjoma pieaugums (+9,3%), savukārt jauno objektu būvniecības apjoms saruka par 1,6%. Visa 2020. gada garumā būvniecības produkcijas apjomi piedzīvoja straujas svārstības. Stabils produkcijas apjoma pieaugums bija 2020. gada pirmajā ceturksnī, bet jau sākot ar otro ceturksni un

arī trešajā ceturksnī situācija strauji pasliktinājās inženierbūvniecībā, atjaunojoties tikai 2020. gada pēdējā ceturksnī. 2020. gada pēdējos divos ceturkšņos strauji samazinājās jauno objektu būvniecība. Tomēr visa 2020. gada garumā vērojams pieaugums specializēto būvdarbu segmentā.

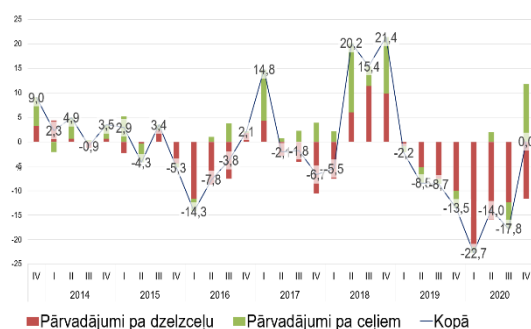

Avots: CSB (BU020c.)

16. attēls: Būvniecības produkcijas apjoma dinamika pa ceturkšņiem salīdzinot ar 2019. gada atbilstošo periodu

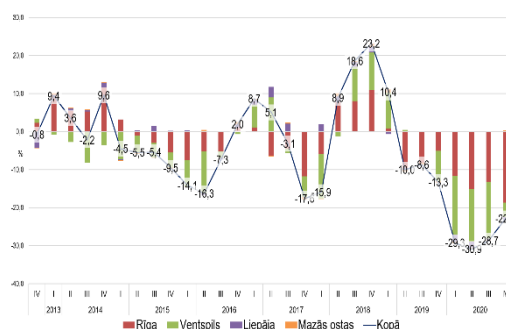
56. Jau kopš 2019. gada turpinās lejupslīde transporta un uzglabāšanas nozarē, turklāt šī ir arī viena vissmagāk no Covid-19 cietušām nozarēm gan Latvijā, gan pasaulē. Īpaši nelabvēlīga situācija ir vērojama ostu segmentā - 2020. gadā salīdzinot ar 2019. gadu kravu apgrozījuma apjoms ir samazinājies vidēji par 27,9%. Kravu pārvadājumu apjoms ar dzelzceļa transportu un Latvijā reģistrētu autotransportu 2020. gadā salīdzinot ar 2019. gadu samazinājies par -13,6%, kur lielāko negatīvo ietekmi atstāja kravu pārvadājumu apjoma sarukums dzelzceļa transportā, vidēji -15,4% 2020. gadā.

57. Kravu pārvadājumu apjomā pa ceļiem, ar Latvijā reģistrētu sauszemes transportu, gada laikā novēroti gan strauji pieaugumi gan kritumi, vidēji kravu apjoms gada laikā pieauga par 1,8%. Visstraujākais kravu pārvadājumu apjoma pieaugums novērots 2020. gada ceturtajā ceturksnī (11,7%), kas skaidrojams ar apjomīgu koksnes eksportu gada pēdējos mēnešos. Šajā pašā laikā par 21,3% pieauga iekšzemes pārvadājumi ar sauszemes transportu, kas skaidrojams ar interneta tirdzniecības aktivitātes pieaugumu un pieaugošu pieprasījumu pēc preču piegādēm.

Avots CSP [TR200c; TR200c]

17. attēls: Dzelzceļa un autotransporta ieguldījums kravu pārvadājumu izaugsmē

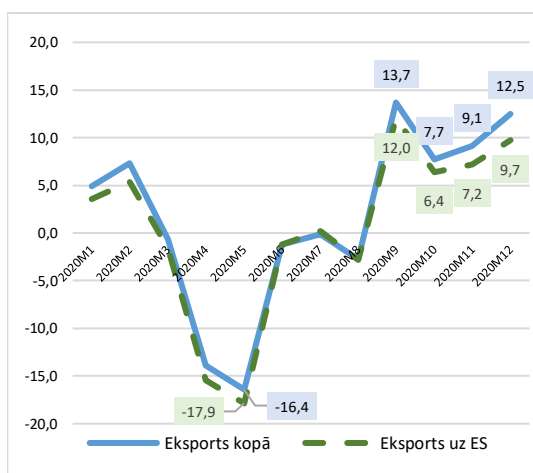
Avots CSP [TR250c]

18. attēls: Ostu ieguldījums kravu apgrozījuma pieaugumā (q-o-q)

58. **Aviopārvadājumos 2020. gadā lidosta "Rīga" apkalpoja vien nedaudz vairāk par 2 milj. pasažieru un 35,6 tūkst. lidojumu – attiecīgi par 74% un 59% mazāk nekā 2019.gadā²⁴. Pēc CSP apkopotās informācijas, 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, par 15% samazinājies nosūtīto un saņemto kravu apjoms (tonnās).** Covid-19 pandēmijas izraisītā pasažieru un lidojumu skaita samazinājuma dēļ, lidosta "Rīga" 2020. gadu ir noslēgusi ar 15,5 miljonu eiro zaudējumiem. Situācijas normalizēšanai un zaudējumu mazināšanai, tiek veikti ieguldījumi kravu apkalpošanas jaudas palielināšanai.

2021. gada pirmajos divos mēnešos lidosta "Rīga" apkalpojusi 2,8 tūkst. gaisa kuģu, kas ir par 77,4% mazāk nekā 2020. gadā šajā laika posmā. Pasažieru lidojumu apjoms ir sarucis par 88,2%, bet pieaudzis kravu un cita veida lidojumu skaits – attiecīgi par 39,5% un 30,8%²⁵.

59. Pasažieru pārvadājumus 2020. gadā spēcīgi ietekmēja ar Covid-19 ieviestie ierobežojumi. Pasažieru pārvadājumi ar sauszemes transportu 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, kritušies par - 36,4 %, t. sk. lielākais kritums fiksēts tieši 2. ceturksnī, kad pasažieru skaits samazinājās par 64 %, liecina CSP dati²⁶. 2020. gadā ar dzelzceļa transportu pārvietojās par 30,9% mazāk pasažieru nekā 2019. gadā. 2020. gadā ar prāmjiem Latvijas ostās iebrauca un no ostām izbrauca par 56,5 % mazāk pasažieru nekā 2019. gadā. Visvairāk cieta tieši Rīgas pasažieru osta, kas nodrošina regulāro prāmju satiksmi ar Stokholmu. 2020. gadā Rīgas pasažieru osta apkalpoja par 65,1 % pasažieru mazāk nekā pērn.

Avots: CSP (AT0051m)

19. attēls: Latvijas eksports kopā un uz ES valstīm 2020. gads/2019. gads.

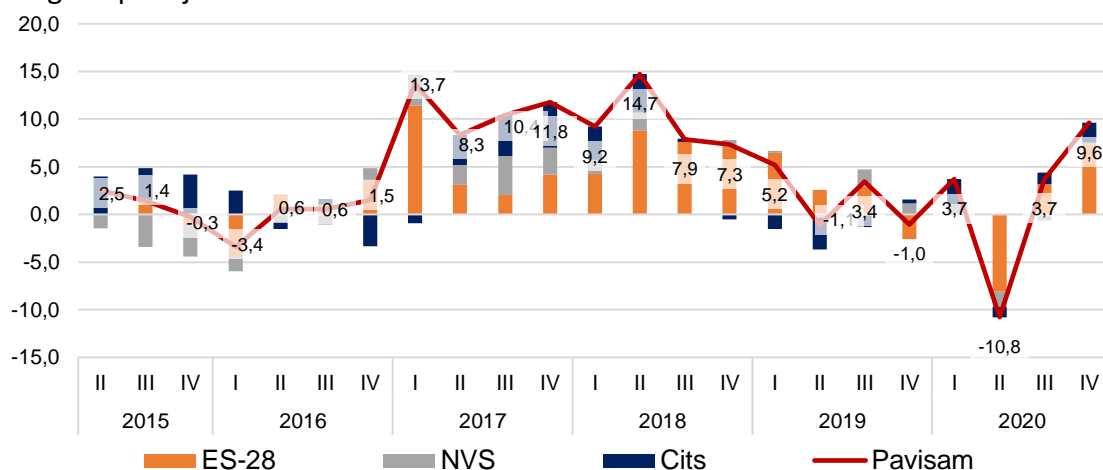
60. **Ārējās tirdzniecības pieaugums Latvijā sāka sabremzēties jau 2018.-2019. gadā, kad eksports salīdzināmās cenās pieauga vien par +1.9%.** 2020. gada pirmie mēneši eksportam ir bijuši ar pozitīviem rezultātiem, tomēr jau sākot no marta līdz jūnijam eksporta apjoms strauji kritās zemāko punktu sasniedzot š.g. maijā (-16,4%), salīdzinot ar 2019.g. Tomēr septembrī un līdz gada beigām eksporta apjoms pieauga, galvenokārt pateicoties liela graudu un koksnes eksporta apjomam. Kopumā 2020 gadā Latvijas preču eksporta vērtība veidoja 13,19 mljrd. eiro, kas ir par 1,7%, jeb 224 milj. eiro vairāk nekā 2019. gadā. 2020. gada gaitā ievērojamu ieguldījumu preču eksportā deva graudaugu produktu eksports 2020. gada pēdējā ceturksnī, kā arī elektroierīču un elektroiekārtu un to detaļu eksports, un katlu, mehānismu un mehānisko ierīču eksports.

²⁴ COVID-19 krīze rada lidostai "Rīga" 15,5 miljonu eiro zaudējumus; apgrozījums sarūk uz pusi - Rīga Airport (riga-airport.com)

²⁵ Pasažieru skaits lidostā "Rīga" februārī sarucis par 95% - Rīga Airport (riga-airport.com)

²⁶ Pasažieru pārvadājumi | Centrālā statistikas pārvalde (csb.gov.lv)

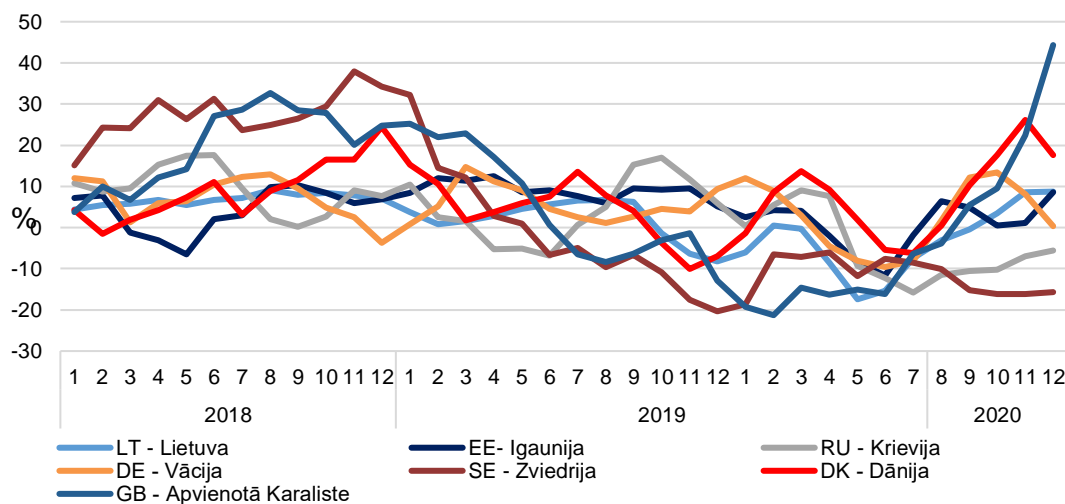
Eksporta apjoms 2020. gada pēdējā ceturksnī pieauga par 9,8%, salīdzinot ar 2019. gada pēdējo ceturksni.

Avots CSP [AT0020m]

19. attēls: Ieguldījums eksporta izaugsmē pa reģioniem, salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni (q-o-q)

61. 2020. gadā par 7,3% pieauga eksporta apjoms uz ES valstīm, bet par 2,1% uz citām valstīm. 2020. gada nogalē ievērojami pieauga koksnes un tās izstrādājumu eksports uz Dāniju un Apvienoto karalisti. Salīdzinot ar 2019. gada novembri, šo preču eksports uz Dāniju pieauga par 42%, bet uz Apvienoto Karalisti par 59%, savukārt decembrī koksnes eksports uz Apvienoto Karalisti pieauga par 126%, kas saistīts ar Brexit noslēgumu.

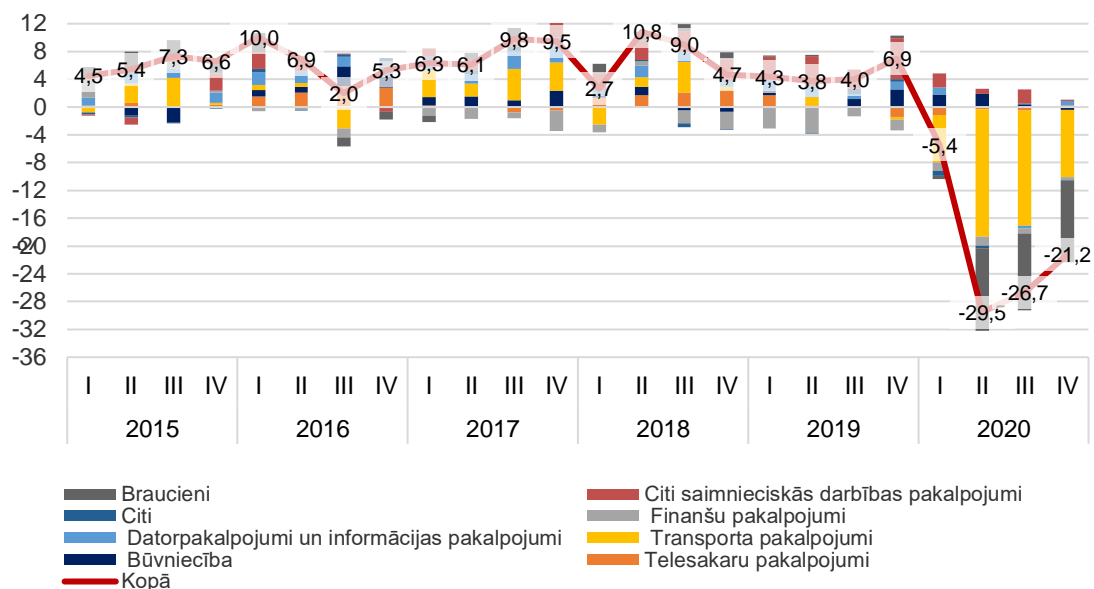

Avots CSP [AT0051m]

20. attēls: Eksporta pieaugums uz galvenajām eksporta valstīm, trīs mēnešu kopsumma pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu

62. Pakalpojumu eksports ir uzrādījis dramatisku lejupslīdi visa 2020. gada garumā it īpaši sākot ar otro ceturksni. Gada laikā lejupslīde vidēji sasniedza 20,7%, salīdzinot ar 2019. gadu. Šādu kritumu galvenokārt izraisīja samazinājums transporta pakalpojumu eksportā vidēji 2020. gadā (-12,8%) un braucienu pakalpojumu eksportā (-8,7%), kas ir tiešs Covid-19 krīzes efekts. Tomēr šajā pašā periodā bija vērojams minimāls pieaugums būvniecības pakalpojumu eksportā

(0,9%), datorpakalpojumu un informācijas pakalpojumu eksportā (0,3%) un citu saimnieciskās darbības pakalpojumu eksportā (1,3%).

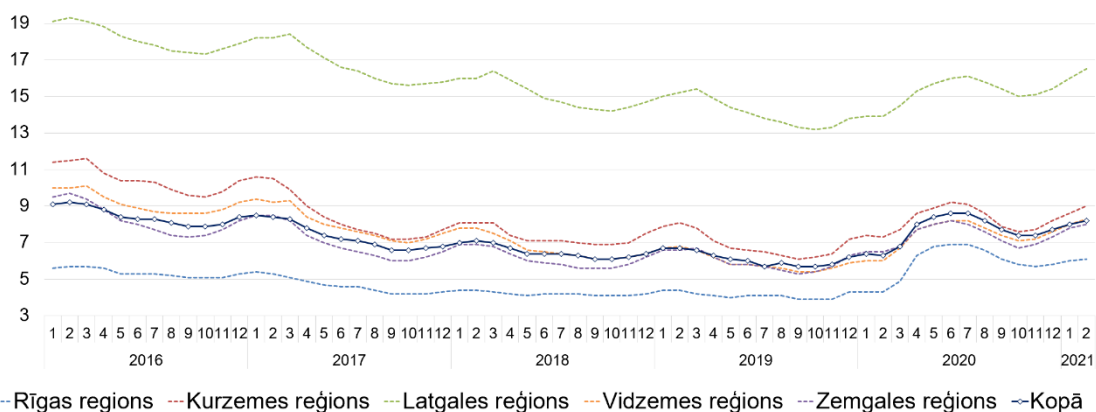

Avots LB [03 MB ceturkšņa/gada datu tabulas]

21. attēls: Ieguldījums pakalpojumu eksporta pieaugumā nozarēs (ceturksnis salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni)

63. Covid-19 periodā straujākais bezdarba pieaugums ir noticis 2020. gada aprīlī, savukārt maksimums sasniegts jūnijā un jūlijā (8,8%), tam sekoja ļoti mērens bezdarba līmeņa kritums, bet jau 2021. gada februārī bezdarba līmenis atgriezās 8,7% līmenī. Gada noslēgumā bija reģistrēti 69,6 tūkstoši bezdarbnieku, no tiem ilgstošie bezdarbnieki 17,2 tūkstoši, savukārt 42,6 tūkstoši bezdarbnieku bija pabalstu saņēmēji. Kopumā salīdzinot situāciju ar iepriekšējo globālās finanšu krīzes laiku, bezdarba pieaugumu nevar uzskatīt par dramatisku. Šādu situāciju nodrošināja gan dīkstāves pabalstu pieejamība, gan kopējais augstais pieprasījums pēc darbaspēka pirms Covid-19 krīzes. Šāda situācija ļāva darbiniekiem reintegrēties citās nozarēs, kur pieprasījums saglabājās. Visgrūtākajā situācijā ir nonākuši ēdināšanas, tūrisma un viesmīlības nozares darbinieki, kur darbības ierobežojumi un nenoteiktība valda visilgāk.

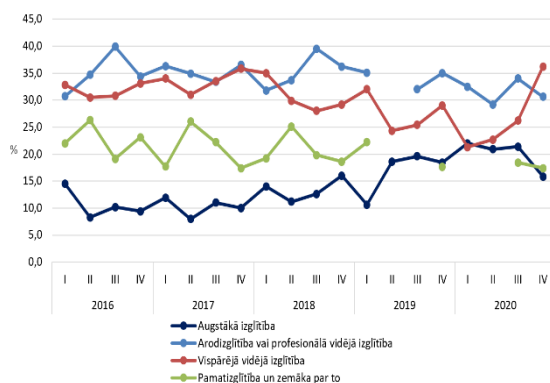
64. Reģistrētais bezdarba līmenis visos reģionos sāka pieaugt 2021. gada sākumā. Reģionu griezumā, februārī augstākais reģistrētais bezdarbs augustā ir novērots Latgales reģionā (16,5%), bet zemākais – Rīgas reģionā (6,1%), Rīgas pilsētā bezdarba līmenis bija vēl zemāks (5,9%).

Avots: NVA dati

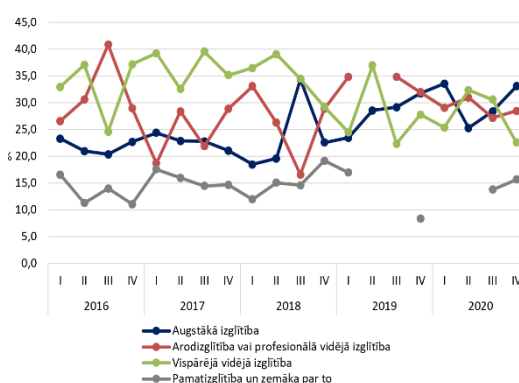
22. attēls: Reģistrētā bezdarba rādītāji Latvijas reģionos

65. Darba tirgū atspoguļojas ekonomikas norises kopumā un COVID-19 krīzes ļoti nevienmērīgā ietekme uz dažādām nozarēm, kā arī sociālajām grupām. COVID-19 pandēmija ir smagi ietekmējusi atsevišķas pakalpojumu nozares, kuru darbība ir būtiski ierobežota nu jau gandrīz gadu. Tikmēr citas nozares, piemēram, rūpniecību, būvniecību un profesionālos pakalpojumus COVID-19 otrais vilnis nav būtiski ietekmējis, un tajās turpinās izaugsme. Bezdarbs cilvēkiem ar augstāko izglītību ir samazinājies no 5,6% 2020.gada 1. ceturksnī līdz 4,5% gada nogalē. Tikmēr strādājošajiem ar vidējo izglītību bezdarbs ir pieaudzis no 7,5% līdz 10%.

Avots CSP [NB030c]

23 attēls: Vīrieši bezdarbnieki pēc izglītības līmeņa pa ceturkšņiem

Avots CSP [NB030c]

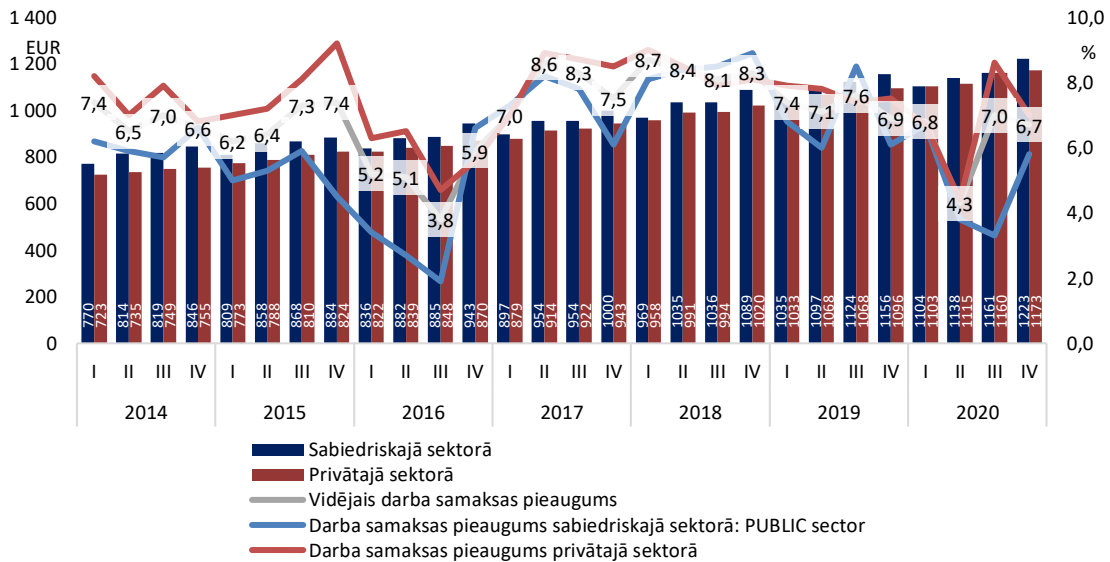
24. attēls: Sievietes bezdarbnieki pēc izglītības līmeņa pa ceturkšņiem

66. Strādājošo bruto darba samaksa 2020.gada pēdējā ceturksnī pieauga par 6,7%, pie tam par 7% pieauga darba samaksa privātā sektorā un par 5,8% sabiedriskā sektorā. Vidēji, 2020.gada laikā, darba samaksa pieauga par 6,2%, pie tam pieauguma temps privātā sektorā bija augstāks (6,7%), nekā sabiedriskajā sektorā (4,9%). 2020. gadā darba samaksa par pilnas slodzes darbu bija vidēji 1143 eiro apmērā. Sabiedriskajā sektorā darba samaksas apmērs vidēji 2020.gadā bija 1157 eiro, bet privātā sektorā 1138 eiro, tātad par 19 eiro mazāk. Saskaņā ar CSP²⁷ padziļināto izpēti, COVID-19 pandēmijas krīzes ietekmē 2020. gadā, salīdzinājumā ar 2019. gadu, algoto darbinieku skaits, pārrēķināts pilnā slodzē, valstī kopā samazinājās par 29,3 tūkst. jeb 3,9%. To ietekmēja darbinieku

²⁷ [Darba samaksa 2020. gadā | Centrālā statistikas pārvalde \(csb.gov.lv\)](http://Darba%20samaksa%202020.%20gad%C4%8A%20Centr%C4%8A%C4%8A%20statistikas%20p%C4%8A%20rvalde%20(csb.gov.lv))

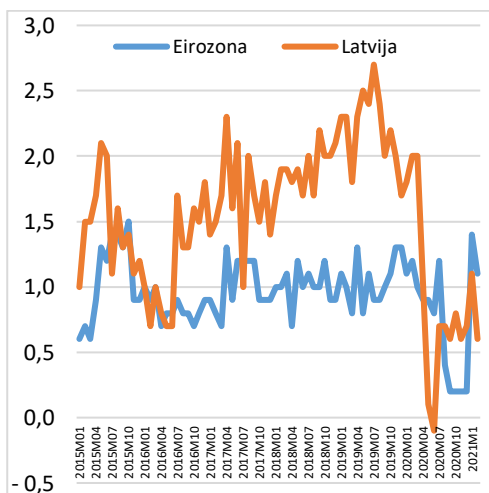
atļaišana, darba slodžu samazināšana un pilnas slodzes darbinieku skaita kritums. Samazinājums vērojams visās nozarēs, izņemot informācijas un komunikācijas pakalpojumu, nekustamo īpašumu un veselības un sociālās aprūpes nozares, kur bija vērojams pieaugums.

67. Nevienmērīgā COVID-19 krīzes ietekme redzama arī ienākumu struktūrā - gada laikā 15% līdz 10% ir sarucis strādājošo īpatsvars, kas saņem minimālo algu vai zemāku, savukārt no 6% līdz 8% pieaudzis lielo algu saņēmēju īpatsvars.

Avots: CSP [DS020c]

25. attēls: Vidējā bruto darba samaksa un gada algas pieaugums (pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu)

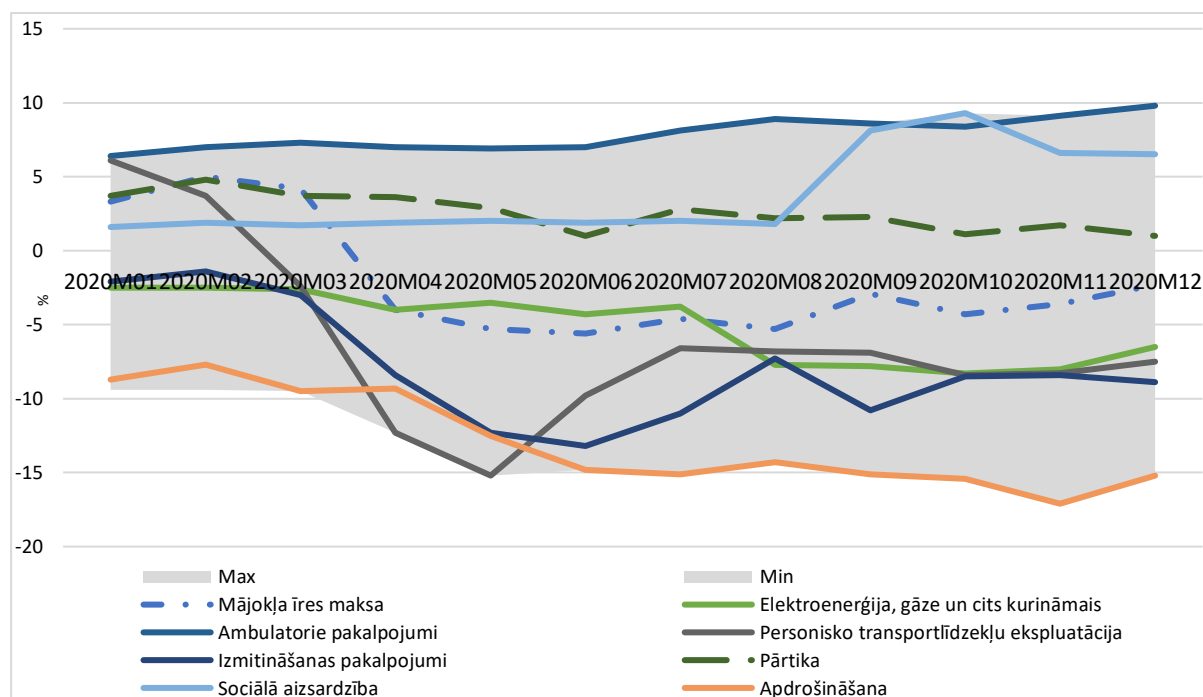

Avots: Eurostat [prc_hicp_manr]

26. attēls: Pamatinflācija EZ un Latvijā

68. Pamatinflācijas grafikā redzams, ka Latvijas ekonomikas izaugsmes periods saskanējis ar pamatinflācijas pieaugumu laikā no 2016. gada nogales līdz 2019. gada nogalei, kad ekonomikas izaugsme sāka sabremzēties. Šim sabremzēšanās periodam pievienojās arī ārējo notikumu šoks saistībā ar Covid-19 uzliesmojumu 2020. gadā, izraisot ļoti nevienmērīgu pamatinflācijas vērtību dinamiku visa gada garumā. Šī gada laikā Latvijas pamatinflācijas rādītāji gan noslīdēja zem ES līmeņa (no maija līdz jūlijam līmenis vidēji 0,2%), gan arī pārsniedza ES pamatinflācijas rādītājus (no augusta līdz decembrim līmenis vidēji 0,7%). Sākot ar 2021. gadu līdzīgi kā eirozonā pamatinflācijas līmenis pazeminājās un Latvijas rādītāji atkal nokritās zem Eirozonas līmeņa.

69. **Parētiņa cenas gandrīz visa 2020. gada garumā raksturoja deflācija.** Patēriņa cenas 2020.gada maijā pirmo reizi uzrādīja kritumu. Šāda situācija saglabājās visus turpmākos mēnešus, izņemot jūliju. Decembrī vidējais patēriņa cenu līmenis kritās par 0,5%²⁸.
70. **Covid-19 krīzē patēriņa cenas nav samazinājušās vienmērīgi, bet cenu kritums bija raksturīgs atsevišķos patēriņa segmentos.** Aplūkojot patēriņa cenas strukturāli redzams, ka cenas būtiski kritās apdrošināšanai, izmitināšanas pakalpojumiem, personisko transportlīdzekļu ekspluatācijas izdevumiem. Samazinājās mājokļu īres maksa un elektroenerģijas, gāzes un cita kurināmā izmaksas. Lielākais patēriņa cenu indeksa pieaugums vērojams ambulatoro pakalpojumu un sociālās aizsardzības segmentos.

Avots CSP [PC041m]

27. attēls: Patēriņa cenu indeksi grupās un apakšgrupās (ECOICOP) (2015=1)

71. **Arī 2021. gada pirmajos mēnešos vērojama deflācija. 2021. gada janvārī un februārī vidējais patēriņa cenu līmenis samazinājās attiecīgi par 0,5% un 0,2%.** Saskaņā ar CSP apkopoto informāciju cenu pārmaiņas 2021. gada februārī, salīdzinot ar 2021. gada janvāri ietekmēja cenu samazinājums izglītībai (-1,7%p), apģērbam un apaviem (-1,4%), dažādām precēm un pakalpojumiem (-0,3%). Cenu pieaugums novērots transportam (+2,1%), mājokļa iekārtām (+1,1%) un pārtikai (+0,7%).
72. **Finanšu ministrijas aktuālās makroekonomikas prognozes²⁹ paredz inflācijas līmeni 2021. gadam 1,4%, bet 2022. gadam 2%.** Latvijas bankas inflācijas prognoze³⁰, salīdzinot ar Finanšu ministrijas prognozi, ir augstāka- 1,8% 2021. gadam un 2,2% 2022. gadam.

²⁸ [Patēriņa cenu pārmaiņas 2020. gada decembrī | Centrālā statistikas pārvalde \(csb.gov.lv\)](https://www.csb.gov.lv)

²⁹ [Finanšu ministrija 2021. gadam prognozē ekonomikas izaugsmi 3,0% apmērā - LV portāls \(lvportals.lv\)](https://www.lvportals.lv)

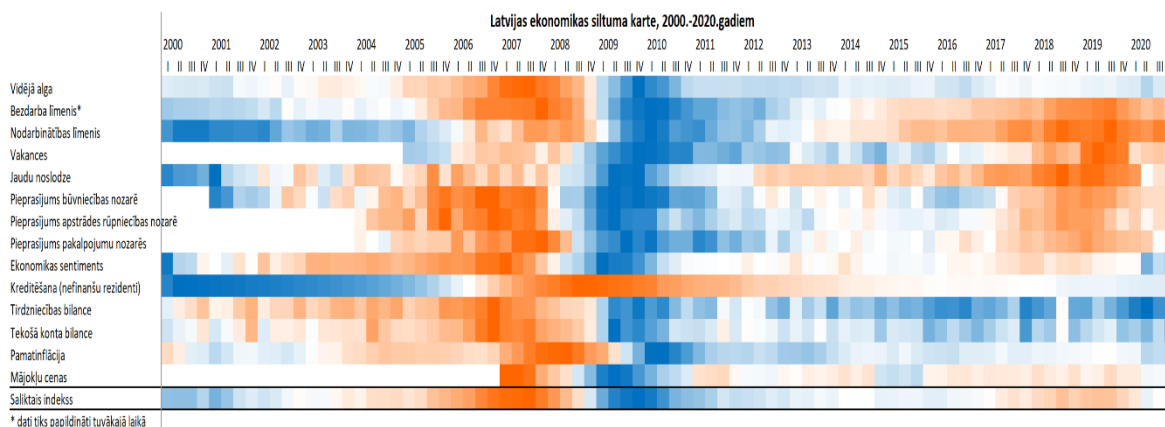
³⁰ [Monetārā politika - Prognozes \(bank.lv\)](https://www.bank.lv)

73. 2021. un turpmākiem gadiem tiek prognozēts mērens inflācijas pieaugums, ko noteiks virkne faktoru. Pie ārējiem faktoriem atzīmējama pasaules ekonomiskās izaugsmes atjaunošanās un tam sekojošs naftas un pārtikas (t.sk. graudaugu) cenu pieaugums pasaules tirgos. Būtiski iekšējie inflāciju noteicošie faktori ir darba samaksas pieaugums un patēriņa atjaunošanās, it īpaši pakalpojumu segmentā. Paredzams, ka līdzīgi kā 2020. gada trešajā ceturksnī pēc Covid-19 ierobežojumu atcelšanas, būs vērojams atliktā patēriņa efekts. Pēc 2021. gada inflāciju varētu ietekmēt ES fondu un ANM līdzekļu ieplūde ekonomikā, kas var izraisīt pārkaršanu atsevišķās nozarēs, piemēram būvniecībā.

4.3 Latvijas ekonomikas cikliskā attīstība

74. Latvijas ekonomikas siltuma karte ļauj novērtēt ekonomikas ilgtermiņa trendus galvenajās tautsaimniecības analītiskajās sadaļās: darba tirgus, ražošana, ārējā tirdzniecība, pamatinflācija, mājokļu cenas. Reizi ceturksnī Fiskālās disciplīnas padome, līdzīgi kā citas Eiropas Savienības dalībvalstu neatkarīgās fiskālās iestādes, sagatavo ekonomikas cikla siltuma karti kurā atspoguļo ilgtermiņa novērojumus no 2000. gada 1. ceturksņa līdz 2020. gada 4. ceturksnim³¹.

75. Saliktais ekonomikas siltuma indekss liecina par ekonomikas lejupslīdes fāzi, tomēr tās dziļumu pašlaik nevar salīdzināt ar globālās finanšu krīzes ietekmi. Vienlaikus jāatzīmē, ka iepriekšējās krīzes izpausmes pašlaik neatkārtojas tai līdzīgā veidā. Siltuma kartē novērotie rādītāji, kuri visjūtīgāk reaģējuši uz Covid-19 krīzi ir vidējā darba samaksa, ekonomikas sentiments, pamatinflācija un mājokļu cenas.

Avots: Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas Banka, Eurostat, FDP aprēķini

28. attēls: Vidējā bruto darba samaksa un gada algas pieaugums (pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu)

76. Situācija darba tirgū 2020. gadā bija nelabvēlīga, tomēr, neskatoties uz Covid-19 izraisīto ekonomisko lejupslīdi, turpinājās darba samaksas pieaugums. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem (2018.g., 2019.g.) pieauguma temps bija lēnāks, tomēr darba samaksas pieaugums turpinājās pat 2020. gada II ceturksnī (+4,3%)

³¹ [Ekonomikas siltuma karte \(fdp.gov.lv\)](http://fdp.gov.lv)

salīdzinot ar 2019.g.II cet.), kad bija spēkā visstingrākie Covid-19 ierobežošanas pasākumi. Jāteic gan, ka II ceturkšņa darba samaksas pieaugums gada laikā bija vismazākais. 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, vidējā mēneša alga palielinājās par 66 eiro jeb 6,2% un Covid-19 kontekstā pieaugums ir saistāms ar darbinieku atlaišanu un darba pienākumu un slodžu pārdali palikušo darbinieku vidū. Darba samaksas pieaugumā savu ietekmi atstāja darbinieku iekšējā migrācija no zemu apmaksātām darba vietām ietekmētajās nozarēs uz nozarēm ar augstāku vidējo darba samaksu. Savs pienesums bija arī Covid-19 perioda piemaksām darbiniekiem ar pastiprinātu slodzi augsta riska apstākļos.

77. Eurostat dati par bezdarba līmeni 2020. gada IV ceturksnī tiks publicēti tuvākajā laikā, bet vadoties pēc pašlaik pieejamajiem CSP datiem³² zināms, ka 2020. gada IV ceturksnī, salīdzinot ar III ceturksni, bezdarba līmenis ir samazinājies par 0,5% punktiem un bija 7,9%. IV ceturksnī bezdarbnieka statuss bija 75,6 tūkstošiem iedzīvotāju, kas ir par 5,8 tūkstošiem jeb 7,1 % mazāk nekā III ceturksnī. Kopumā 2020. gadā bezdarbnieku skaits palielinājās par 28,4%, salīdzinot ar 2019.gadu. 2020. gadā kopumā Latvijā bija nodarbināti 893 tūkstoši jeb 64,2% iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 74 gadiem. 2020. gadā pieejamo vakanču skaits, salīdzinot 2019. gadu, samazinājās vidēji par 33%, visvairāk pieejamās vakances saruka gada pēdējā ceturksnī (-10,8 tūkst., salīdzinot 2019.g. IV cet.).
78. **Jaudu noslodze ekonomikā 2020. gadā samazinājās vidēji 5% punktu apmērā, pie tam lielākais samazinājums (-8%p.) novērots 2020. gada II ceturksnī. Savukārt 2020. gada IV cet., salīdzinot ar 2019. gada IV cet., jaudu noslodze kritās par 3% punktiem.** Pieprasījuma trūkums kā darbību ierobežojošs faktors dažādās nozarēs izpaudās atšķirīgos 2020. gada ceturkšņos, tomēr visa gada laikā šo ierobežojumu uzņēmēji pieminēja visbiežāk. Pandēmija mazāk ietekmēja ražošanas nozares, bet vairāk cieta tūrisms, pasažieru transports, ēdināšana, viesnīcas, kultūra, lai gan ietekmi uz virkni personisko pakalpojumu (piem. skaistumkopšana) 2020. gada rādītājos vēl neredz.
79. **Kreditēšanas apjoms Latvijā saglabājās zemā līmenī vēl pirms Covid-19 krīzes, tomēr 2020. gada laikā izsniegto kredītu apjoms vēl vairāk saruka - vidēji par 4,6%, salīdzinot ar 2019. gadu.** Latvijas ārējās tirdzniecības bilance 2020. gadā bija negatīva (-6,5% no IKP), pie tam ievērojamu negatīvu ietekmi uz tās rādītājiem atstāja tieši pakalpojumu eksporta kritums, 2020. gada II un III ceturksnī .
80. **2020. gadā tekošā konta bilancē fiksēts pārpalikums 2,9% no IKP apmērā.** Šajā rādītājā atspoguļojās Covid-19 ietekme uz starptautisko preču un pakalpojumu un norēķinu plūsmu. Kopumā pēdējos gados tekošā konta bilances rādītāji ir raksturojami kā ilgtspējīgi un noturīgi ES agrīnās brīdināšanas mehānisma noteiktajās robežās.

³² [Bezdarbs 2020. gadā | Centrālā statistikas pārvalde \(csb.gov.lv\)](https://www.csb.gov.lv)

2020. gada atbalsta pasākumi, kuru ietekme uz VVBB pārsniedz 5 milj. eiro

Atbalsta pasākums	Ietekme (milj. eiro)
Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana vai sadalīšana termiņos līdz 3 gadiem	-6,9
Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana vai sadalīšana termiņos līdz 3 gadiem	-15,8
Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana vai sadalīšana termiņos līdz 3 gadiem	-18,4
Iespēja nemaksāt IIN avansa maksājumus	-35,0
Ātrāka PVN pārmaksas atmaksa	-60,0
Dīkstāves atbalsts uzņēmumu darbiniekiem, patentmaksātājiem, pašnodarbinātajiem	-53,5
Dīkstāves atbalsts uzņēmumu darbiniekiem, patentmaksātājiem, pašnodarbinātajiem	-7,0
Bezdarbnieku palīdzības pabalsts	-5,2
Atbalsts algu subsīdijai nepilna laika darbiniekiem	-14,6
Atbalsts algu subsīdijai nepilna laika darbiniekiem	-30,4
Aizdevumi apgrozāmiem līdzekļiem	-50,0
Kredītu garantijas	-22,5
Portfeļgarantijas	-25,0
Pašvaldību aizņēmumu limita palielināšana	-50,1
Garantijas lielajiem komersantiem	-20,0
Aizdevumi un procentu likmju subsīdijas lielajiem komersantiem	-25,0
Atbalsts aviopārvadājumu nozarei	-250,0
Atbalsts aviopārvadājumu nozarei	-6,0
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-14,1
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-35,7
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-82,1
Finansiālo grūtību mazināšanai lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēm	-37,5

Valsts autoceļu būvniecībai un tiltu remontiem	-72,5
Atbalsts zinātnei un izglītībai	-10,0
Atbalsts pasažieru un kravu pārvadātājiem	-6,3
Atbalsts pasažieru un kravu pārvadātājiem	-27,2
Atbalsts pasažieru un kravu pārvadātājiem	-32,4
Atbalsts pasažieru un kravu pārvadātājiem	-9,4
Atbalsts kultūras nozarei	-9,7
Atbalsts kultūras nozarei	-10,6

2021. gada plānotie atbalsta pasākumi, kuru ietekme uz VVBB pārsniedz 5 milj. eiro

Atbalsta pasākums	Ietekme (milj. eiro)
Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana vai sadalīšana termiņos līdz 3 gadiem	-7,3
Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana vai sadalīšana termiņos līdz 3 gadiem	-11,0
Slimības pabalsta apmaksā no valsts budžeta no 1./2.dienas	-13,3
Slimības palīdzības pabalsts, bērnu aprūpei	-11,3
Dīkstāves atbalsts uzņēmumu darbiniekiem, patentmaksātājiem, pašnodarbinātajiem	-97,6
Bezdarbnieku palīdzības pabalsts	-10,7
Atbalsts algu subsīdijai nepilna laika darbiniekiem	-25,0
Pabalsts ģimenēm ar bērniem	-182,1
Pabalsts pensionāriem un personām ar invaliditāti	-112,5
Aizdevumi apgrozāmiem līdzekļiem	-10,0
Pašvaldību aizņēmumu limita palielināšana	-44,4
Aizdevumi un procentu likmju subsīdijas lielajiem komersantiem	-25,0
Garantijas grūtībās nonākušajiem lielajiem komersantiem	-8,0
Atbalsts aviopārvadājumu nozarei	-35,2
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-12,4
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-49,3

Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-26,4
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-23,5
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-54,3
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-65,1
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-11,7
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-7,0
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-23,1
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-11,5
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-7,1
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-14,4
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-69,3
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-14,3
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-14,2
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-40,3
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-26,4
Ar veselības aprūpi saistīts atbalsts	-83,0
Atbalsts attālinātajam mācību procesam	-6,3
Atbalsts attālinātajam mācību procesam	-12,3
Finansiālo grūtību mazināšanai lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēm	-45,5
Atbalsts zinātnei un izglītībai	-8,7
Demogrāfija	-15,0
Iekšlietu ministrijas padotības iestādēm un amatpersonām	-6,0
Atbalsts kultūras nozarei	-10,6
Atbalsts kultūras nozarei	-6,0
Atbalsts ārlietu politikas nodrošināšanai	-5,3
Atbalsts valsts sociālās aprūpes centriem	-8,2

Grants apgrozāmajiem līdzekļiem	-310,8
Augstas gatavības projekti, kas saistīti ar Covid-19 krīzes pārvarēšanu un ekonomikas atlabšanu	-120,8

